

Kansalaisaloitteen otsikko

Lakialoite F2 ja F3 luokkiin kuuluvien pyroteknisten tuotteiden käytön rajoittamiseksi

Aloitteen päiväys

4.12.2018

Aloitteen muoto

Lakiehdotus

Oikeusministeriön asianumero

VN/6636/2018

Aloitteen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005, kemikaaliturvallisuuslaki) ja tähän liittyviä asetuksia siten, että EU:n pyrotekniikkadirektiivissä (2013/29/EU) tarkoitettujen luokan F2 ja F3 ilotulitteiden kuluttajakäyttö kielletäisiin. Tarkoituksena on vähentää tuntuvasti ilotulituksista aiheutuvia haittoja, erityisesti ilotulitteista johtuvia silmä- ja muita vammoja ja tulipaloja, sekä edistää uudenvuoden- ja venetsialaisjuhlijoiden turvallisuutta, lievittää eläinten ilotulitteisiin liittyvää stressiä sekä hillitä ilotulittamiseen liittyvää ympäristön kuormittumista.

LAKIEHDOTUKSET

1. Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta

kumotaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 63 §, 64 §, 91 §:n 3 ja 4 momentti ja 92 §
muutetaan 83 §:n 5 momentti, 83 a § ja 84 §

63 § Varastointi kaupan yhteydessä
Pykälä kumotaan.

64 § Kaupan varastoinnin valvonta ja tarkastus
Pykälä kumotaan.

83 § Räjähteiden luovutus yksityiseen kulutukseen

--

Valtioneuvoston asetuksella voidaan kieltää yksityiseen kulutukseen tarkoitettujen ilotulitteiden myynti tietyinä aikana tai toistaiseksi yleisen turvallisuuden perusteella.

83 a § Ilotulitteiden luovuttamista koskevat rajoitukset

Kuluttajan käyttöön saa luovuttaa vain ilotulitteita, jotka:

- 1) aiheuttavat erittäin vähäistä vaaraa ja ovat melutasoltaan merkityksettömiä ja jotka on tarkoitettu käytettäväksi rajatulla alueella tai asuinrakennuksessa;
- 2) sytytetään liekillä.

Kuluttajan käyttöön ei kuitenkaan saa luovuttaa ilotulitteita, joita on niiden ominaisuudet huomioon ottaen helppo käyttää väärin siten, että:

- 1) käytöstä aiheutuu vaaraa ihmisten terveydelle; tai

2) käytöllä aiheutetaan ilkivaltaista vahinkoa ja häiriötä.

Muita kuin edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tuotteita saa luovuttaa:

1) 93 §:ssä tarkoitettulle ilotulitteiden valmistuksesta tai maahantuonnista vastaavalle toiminnanharjoittajalle;

2) 94 §:ssä tarkoitettulle ilotulitusnäytöksen järjestäjälle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin ilotulitteiden mitoista, rakenteesta, panosten massasta, panosten kemiallisesta koostumuksesta ja muista niiden räjähdysvoimaan, liike-energiaan, ääniominaisuuksiin tai väärinkäyttömahdollisuuksiin vaikuttavista ominaisuuksista.

84 § Räjähteiden hallussapito ja käyttö

Räjähteitä saavat pitää hallussaan ainoastaan ne, joille niitä voidaan luovuttaa 82, 82 a, 83 tai 83 a §:n mukaisesti.

91 § Ilotulitteiden käyttö

Pykälän 3 ja 4 momentti kumotaan.

92 § Paikallisten olosuhteiden huomioon ottaminen ilotulitteiden käytössä

Pykälä kumotaan.

111 § Pyroteknisten tuotteiden myynnin kieltäminen

Pykälä kumotaan.

2. Valtioneuvoston asetus räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta annetun asetuksen muuttamisesta

kumotaan räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (819/2015) 44 §:n 3 momentti, 45 §, 46 §, 48 §:n 1 momentti, 52 §:n 2 momentti, 53 §, 63 § muutetaan 48 §:n 1 momentti, 52 §:n 1 momentti, 54 §, 55 §:n 1 momentti, 56 §

44 § Varastoitavat enimmäismäärät.

Pykälän 3. momentti kumotaan.

45 § Varastointi-ilmoitus.

Pykälä kumotaan.

46 § Päätös.

Pykälä kumotaan.

47 § Tarkastuspöytäkirja.

Pykälä kumotaan.

48 § Lupaa edellyttävä varastointi.

Muiden kuin F1 ja P1 tuotteiden varastointiin kaupan yhteydessä sovelletaan räjähteiden varastointia koskevia 17 – 20 §:n säännöksiä. Tällaista varastointia koskevan lupahakemuksen kuuluttamiseen ja siitä tiedottamiseen ei kuitenkaan sovelleta kemikaaliturvallisuuslain 12 a lukua.

52 § Pyroteknisten tuotteiden luovutus yksityiseen kulutukseen

Luokan F1 ilotulitteita sekä luokan P1 pyroteknisiä tuotteita ja pelastautumisvälineissä käytettäviä

pyroteknisiä tuotteita saa luovuttaa vain yli 18-vuotiaille.

2 momentti kumotaan.

53 § Luovutusajan rajoittaminen
Pykälä kumotaan.

54 § Ilotulitteiden luovutusrajoitukset
Kuluttajan käyttöön saa luovuttaa vain pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa tarkoitetuissa yhdenmukaistetuissa standardeissa määriteltyjä luokan F1 ilotulitteita.

55 § Pyroteknisten tuotteiden ammattimaiseen käyttöön liittyvät luovutusrajoitukset
Pyroteknisten tuotteiden luokkiin F2, F3 ja F4 kuuluvia ilotulitteita saa luovuttaa käyttöön vain sellaiselle toiminnanharjoittajalle, joka on saanut 15 tai 16 §:ssä tarkoitetun Turvallisuus- ja kemikaaliviraston päätöksen toiminnan turvallisuutta koskevien vaatimusten täyttymisestä.

56 § Säilytys asuinhuoneistossa
Asuinhuoneistossa saa säilyttää enintään 2 kg ruutia, yhteensä enintään 20 000 ampuma-aseissa, työkaluissa ja lähetyspistoleissa käytettävää patruunaa ja niiden sytytysnallia sekä lyhytaikaisesti enintään 5 kg luokan F1 ilotulitteita ja luokan P1 pyroteknisiä tuotteita.

63 § Ilmoitus ilotulitteiden yksityisestä käytöstä.
Pykälä kumotaan.

3. Valtioneuvoston asetus räjähteiden valmistuksen, käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista annetun asetuksen muuttamisesta

Kumotaan räjähteiden valmistuksen, käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (1101/2015) 26 §.

26 § Ilotulitteiden varastointi kontissa.
Pykälä kumotaan.

Perustelut

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Lakiehdotuksen tarkoitus on vähentää ilotulitteista ihmisille, eläimille ja luonnolle aiheutuvia haittoja kieltämällä F2- ja F3-luokkiin kuuluvien pyroteknisten tuotteiden kuluttajakäyttö. Ehdotus ei ole ristiriidassa EU-lainsäädännön kanssa, ja se kuuluu näin ollen eduskunnan lainsäädäntövallan alaisuuteen.

Pyroteknisten tuotteiden asettamisesta markkinoille määrätään EU:ssa harmonisoivalla direktiivillä, jonka mukaan jäsenvaltiot eivät saa rajoittaa F1-luokkaan kuuluvien pyroteknisten tuotteiden myyntiä. Näin ollen tähän luokkaan kuuluvien tähtisädetikkujen, pienten paukkupommien, kipinäsuihkujen yms. myynti kuluttajille olisi edelleen sallittua. F1-luokan tuotteita käytetään yleensä sisätiloissa, ja ne ovat melutasoltaan matalia ja aiheuttavat vain erittäin vähäistä vaaraa.

Edellä mainitun direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa todetaan, että sillä ”ei estetä jäsenvaltioiden toimenpiteitä, joilla yleiseen järjestykseen tai turvallisuuteen taikka ihmisten terveyteen ja turvallisuuteen tai ympäristönsuojeluun liittyvistä syistä kielletään luokkien F2 ja F3 ilotulitusvälineiden, teattereissa käytettävien pyroteknisten tuotteiden ja muiden pyroteknisten tuotteiden hallussapito, käyttö ja/tai myynti yleisölle tai rajoitetaan sitä”.

Koska ilotulitteet saattavat vaaraan niin ihmisten kuin eläinten terveyden, turvallisuuden ja elinympäristön ja koska rakettien materiaalit ja palamistuotteet kuormittavat ympäristöä, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/29/EU 4 artiklan 2 kohdassa esitetyt perustelut F2- ja F3-luokkiin kuuluvien pyroteknisten tuotteiden kuluttajakäytön kiellolle – eli ihmisten terveys ja turvallisuus ja ympäristönsuojelu – täyttyvät Suomessa ja muodostavat perustellun syyn kieltää ko. ilotulitteiden hallussapidon ja käytön kuluttajilta.

2. Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Pyroteknisten tuotteiden asettamisesta markkinoille määrätään EU:ssa harmonisoivalla direktiivillä (2013/29/EU, pyrotekniikkadirektiivi). Ilotulitteiden käytöstä säädetään laissa vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (kemikaaliturvallisuuslaki, 390/2005). Lisäksi käyttöön sovelletaan valtioneuvoston asetusta räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta (819/2015) sekä asetusta räjähteiden valmistuksen, käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista (1101/2015).

Nykyisen lainsäädännön perusteella F2- ja F3-luokkiin kuuluvien ilotulitteiden käyttö on kuluttajille sallittua ilman erillistä lupaa vain uudenvuodenaattona kello 18–02. Muina aikoina yksityisen henkilön tulee tehdä ilmoitus pelastusviranomaiselle kemikaaliturvallisuuslain 91 §:n 3 momentin mukaisella tavalla. Joillain paikkakunnilla pelastusviranomaiset ovat sallineet ilotulitteiden kuluttajakäytön ilman erillistä lupaa myös niin sanottujen venetsialaisten aikana elokuussa. Tämä käytäntö kuitenkin vaihtelee paikkakunnittain.

Kemikaaliturvallisuuslain 94 §:ssä tarkoitettu ilotulitusnäytöksen järjestäjä saa järjestää ilotulitusnäytöksiä ja käyttää edellä mainittuja pyroteknisiä tuotteita. Ammattimaisen ilotulitusesityksen järjestäminen vaatii Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesin ilotulitusnäytökseen oikeuttavan päätöksen. Tämän lisäksi ilotulitusesityksestä on tehtävä ilmoitus paikkakunnan poliisille 14 vuorokautta ennen näytöksen järjestämistä.

Kemikaaliturvallisuuslakia on tiukennettu ilotulitteiden kuluttajakäytöstä aiheutuneiden vammojen ja häiriöiden vähentämiseksi. Vuonna 2009 suojalasit määrättiin ampujille pakollisiksi. Samana vuonna ilotulitteiden myynti ja luovutus – mukaan lukien tähtisadetikut – alle 18-vuotialle säädettiin kielletyksi. Myös ilotulitteiden hallussapito kiellettiin alaikäisiltä. Lisäksi käyttöaikaa lyhennettiin vuonna 2009 asetuksella siten, että ilotulitteita saa ampua vain uudenvuoden aaton iltakuudesta uudenvuodenyön kello 02.00 saakka. Aikaisempina vuosina ilotulitteita sai käyttää kello kuuteen asti uudenvuodenpäivän aamulla ilman pelastusviranomaiselle tehtyä ilmoitusta. Myynnistä on lain tiukennuksin poistettu myös eniten vahinkoja aiheuttaneita ilotulitteita, kuten pienet roomalaiset kynttilät ja miniraketit. Monet pelastuslaitokset ovat rajoittaneet uudenvuoden ilotulittamista turvallisuussyistä: esimerkiksi ilotulitteiden käyttö keskusta-alueilla tai sellaisilla alueilla, joissa ne voivat aiheuttaa erityistä vaaraa, on monilla paikkakunnilla kielletty.

Rajoitukset ovat vähentäneet mutta eivät poistaneet ilotulitteista aiheutuvia silmävammoja. Esimerkiksi vuodenvaihteessa 2008/2009 ilotulitteet aiheuttivat 46 silmävammaa, ja suojalasipakon jälkeisinä vuosina ilotulitteet ovat aiheuttaneet vuodenvaihteessa 2010/2011 27 silmävammaa, vuodenvaihteessa 2011/2012 19 silmävammaa ja vuodenvaihteiden 2016/2017 sekä 2017/2018 aikana molempina vuosina 12 silmävammaa. Ennen vuotta 2011 silmävammoja saaneista 45 prosenttia oli lapsia ja nuoria, mutta sen jälkeenkin kolmasosa (33 %) silmävammoja saaneista uhreista on ollut alaikäisiä. Vuoden 2009 lainsäädännöllisten tiukennusten ja silmävammojen poistamiseksi tehdyn vuosikausien valistustyön ansiosta silmävammoja saaneiden määrä on puolittunut, mutta vammautuneiden määrässä ei tilastojen perusteella vaikuteta päästävän tätä alemmas. Tilastopiikkejäkin on: esimerkiksi vuodenvaihteessa 2015/2016 ilotulitteet aiheuttivat 29 silmävammaa.

Ilotuliteperäisten tulipalojen määrät eivät ole tilastojen valossa vähentyneet ilotulitteiden kuluttajakäytön rajoitusten jälkeen. Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilaston mukaan ilotuliteperäisten tulipalojen määrät ovat vaihdelleet uudenvuoden aikaan paljon eri vuosina jo ennen ilotulitteiden käyttöä rajoittavia säädöksiä. Viime vuosina määrät ovat pysytelleet vuodenvaihteessa 100 kappaleen molemmin puolin. Saatavilla ei ole sellaista tilastotietoa, jonka pohjalta voitaisiin tarkkaan arvioida sitä, miten pyroteknisten tuotteiden kuluttajakäyttöä koskevat tiukennukset ovat vaikuttaneet muihin ilotulitteiden aiheuttamiin haittoihin (esim. kuulo- ja palovammat, eläimille aiheutuva stressi, ympäristön roskaantuminen, ilmanlaadun heikkenemisen vaikutukset hengitys- ja sydänsairauksia sairastaviin). Kiistatonta kuitenkin on, että nykyisellään ilotulitteiden kuluttajakäyttö aiheuttaa rajoituksista huolimatta joka vuosi merkittävää haittaa ja vaaraa suurelle määrälle ihmisiä ja eläimiä ja kuormittaa ympäristöä.

Tämän lakiehdotuksen tarkoituksena on vähentää tuntuvasti näitä haittoja ja edistää uudenvuoden- ja venetsialaisjuhlijoiden turvallisuutta, lievittää eläinten ilotulitteisiin liittyvää stressiä sekä hillitä ilotulittamiseen liittyvää ympäristön kuormittumista. Ilotulitteet ovat pyroteknisiä tuotteita, joita valmistetaan viihdekäyttöön. Koska ilotulitteet eivät ole kuluttajille välttämättömiä tuotteita ja niiden käyttöön liittyy riskejä, yksinkertaisinta ja tehokkainta olisi sallia luokkiin F2 ja F3 kuuluvien pyroteknisten tuotteiden käyttö vain ammattilaisille. Valtioneuvoston asetuksessa (719/2015) pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta nämä tuotteet määritellään seuraavasti: luokka F2: ilotulitteet, jotka aiheuttavat vähäisen vaaran ja ovat melutasoltaan vähäisiä ja jotka on tarkoitettu käytettäväksi ulkotiloissa rajatulla alueella; luokka F3: ilotulitteet, jotka aiheuttavat keskitasoisien vaaran ja on tarkoitettu käytettäväksi ulkotiloissa laajoilla avoimilla alueilla ja joiden melutaso ei haittaa ihmisten terveyttä.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Pyrotekniikkadirektiivin mukaan jäsenmaat eivät voi kieltää F1-luokkaan kuuluvien pyroteknisten tuotteiden kuluttajakäyttöä maassaan, mutta jäsenmaat voivat rajoittaa luokkiin F2 ja F3 kuuluvien ilotulitusvälineiden kuluttajakäyttöä ja niiden myyntiä kuluttajille. EU-maat ovat saattaneet direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöä eri tavoin. Monissa EU-maissa rajoitetaan pyroteknisten tuotteiden käyttöä direktiiviä tiukemmaksi sen sallimissa rajoissa.

EU-maista Belgiassa, Espanjassa, Irlannissa, Isossa-Britanniassa, Italiassa, Maltalla, Portugalissa, Ranskassa, Ruotsissa, Saksassa ja Tanskassa ilotulitteiden käytön rajoituskriteerit liittyvät yleisimmin ikään, myynti- ja käyttöaikoihin, pyroteknisten tuotteiden ostosmääriin, sallittuihin ilotulitetyyppeihin ja ilotulitteiden käyttöalupiin ja -alueisiin. Edellä mainitut maat on valittu vertailukohdaksi niiden lainsäädännössä käytetyn kielen takia.

Tässä yhdentoista jäsenmaan otannassa yleisimmäksi rajoituskriteeriksi ilotulitteiden käytölle osoittautui ikä, josta säädetään minimivaatimukset direktiivin 4 artiklan kohdassa 1 a. Ikärajat on säädetty direktiiviä tiukemmiksi Belgiassa, Espanjassa, Isossa-Britanniassa, Italiassa, Ruotsissa ja Saksassa. Toiseksi yleisin rajoituskriteeri liittyy ilotulitteiden myynti- ja käyttöaikoihin, joita on rajoitettu Isossa-Britanniassa, Ruotsissa, Saksassa ja Tanskassa. Kolmanneksi yleisin rajoituskriteeri liittyy pyroteknisten tuotteiden myyntimäärään ja ilotulitetyyppiin, joiden sääntely on direktiiviä tiukempaa Irlannissa, Portugalissa ja Ranskassa.

Tiukimmin pyroteknisten tuotteiden käyttöä rajoitetaan EU-maista Irlannissa, jossa luokkiin F2 ja F3 kuuluvia ilotulitteita saavat käyttää vain ammattimaiset toimijat järjestetyissä ilotulitusesityksissä. Niitä ei siis saa myydä kuluttajille, eivätkä kuluttajat saa niitä käyttää. Irlannin räjähteiden käyttöä säätelevä laki on otettu käyttöön vuonna 1875. Säädöksen rikkomisesta seuraa rangaistus, joita kovennettiin vuonna 2006. F2- ja F3-luokkiin kuuluvien ilotulitteiden kuluttajakäytöstä ja niiden hallussapidosta myynti- tai luovutustarkoituksessa voi saada sakkoa 2500 euroon asti tai jopa 6 kuukautta vankeutta. Irlannissa toteutettu pyroteknisten tuotteiden sääntelyä koskeva laki, joka kieltää F2- ja F3-luokkiin kuuluvien ilotulitteiden kuluttajakäytön, vastaa parhaiten tässä lakiehdotuksessa esitettyä mallia.

Muulla maailmassa ilotulitteiden kuluttajakäyttöä rajoittava lainsäädäntö on voimassa ainakin Chilessä, jossa pyroteknisiä tuotteita saavat käyttää vain ammattilaiset ilotulite-esityksissä. Myös Kanadan Calgaryssa ilotulitteita saavat käyttää vain ammattilaiset, joilla on siihen lupa ja sertifikaatti. Yhdysvalloissa ilotulitteiden kuluttajakäyttö on kiellettyä Massachusettsin osavaltiossa. Australiassa kuluttajat saavat käyttää vain ns. tyyppiin 1 lukeutuvia ilotulitteita, joita ovat mm. tähtisadetikut, leikkipistoolin nallit, paukkukaramellit, sisätiloissa käytettävät konfettipommit ja muut melutasoltaan matalahkot ja erittäin vähäistä vaaraa aiheuttavat tuotteet, jotka vastaavat EU:n pyrotekniikkadirektiviin luokan F1 tuotteita.

2.3 Nykytilan arviointi

Ilotulitteet ovat vaaraksi ilotulitteita käyttäville ihmisille ja ilotulituksia katseleville sivullisille. Ilotulitteet heikentävät ilmanlaatua, ja ne aiheuttavat joka vuosi vammoja ihmisille. Kolmasosa (33 %) uudenvuoden aikaan silmävammoja saaneista on alle 18-vuotiaita lapsia ja nuoria (ikävälillä 2–17 vuotta). Ilotulitteet aiheuttavat haittaa myös seura-, koti- ja luonnoneläimille sekä luonnolle. Ilotulitteiden aiheuttamat vammat ja haitat liittyvät yleensä niiden kuluttajakäyttöön.

Ammattimaisilla ilotulittajilla on Tukesin myöntämä lupa järjestää ilotulitusnäytöksiä. Ammattilaisten järjestämissä ilotulitusesityksissä räjähteitä käsittelevät niihin perehtyneet henkilöt, noudatetaan viranomaisten ohjeita ja määräyksiä ja otetaan huomioon turvallisuustekijät, minkä takia julkiset ilotulitukset aiheuttavat harvemmin vammoja tulittajille ja sivullisille. Sen sijaan ilotulitteita käyttäviltä kuluttajilta edellytetään lain – kuten suojalasien käytön – noudattamista, mutta ei muuta perehtyneisyyttä pyroteknisiin tuotteisiin. Kuluttajat ovat ilotulitteita käsitellessään pelkkien käyttöohjeiden varassa, jolloin niiden käyttö on etenkin ensikertalaisilla epävarmemmissa käsissä ja voi aiheuttaa vaaratilanteita. Kuluttajat voivat käyttää ilotulitteita myös tahallaan väärin.

Julkisten ilotulitusesitysten melu- ja ilmanlaatuhaitat ovat yleensä ilotulitteiden kuluttajakäyttöä vähäisemmät. Julkisten ilotulitusesitysten aiheuttama ilmanlaadun heikkeneminen ja melu rajautuvat ajallisesti ja maantieteellisesti melko tarkkaan määrätyleiselle alueelle ja tiettyyn aikaväliin. Sen sijaan nykyisessä tilanteessa, jossa ilotulitteiden kuluttajakäyttö on Suomessa sallittua laissa säädettyinä aikoina, ilotulittamisesta aiheutuu useita tunteja kestävää laaja-alaista melua ja ilmanlaadun heikkenemistä, mikä voi edellyttää varautumista pyroteknisille tuotteille herkiltä

ihmisryhmiltä kuten astmaatikoilta ja sydänsairailta sekä eläimen omistajilta. Vaikka kuluttajien ilotulittamista rajoitetaan monissa kaupungeissa ja kunnissa uutenavuotena sellaisissa paikoissa, joissa käytön katsotaan aiheuttavan erityistä vaaraa, ilotulittaminen haittavaikutuksineen on sallittua pitkin muuta kaupunkia tai kunnan aluetta monen tunnin ajan. Eläimille monituntinen ilotulittaminen voi aiheuttaa stressiä, joka heikentää niiden hyvinvointia ja voi edellyttää lääkitystä tai muita ratkaisuja, kuten esimerkiksi koiran kanssa yöpymistä hotellissa, jonka läheisyydessä ei saa ampua ilotulitteita.

Ilotulitteiden käyttö kuormittaa luontoa ilotuliteroskan muodossa. Ammattimaisesti järjestettyjen ilotulitusesitysten hintaan sisältyy yleensä ilotulitejälkien siivoaminen. Lain mukaan roskaaminen on kielletty ja ilotulitteiden käyttäjä on velvollinen siistimään jälkensä kaupungin tai kunnan omistamalta maalta. Kun kuluttajat käyttävät ilotulitteita lain sallimina aikoina, näin ei välttämättä tapahdu, jolloin kunnan tai kaupungin on korjattava roskat ja osa roskasta voi jäädä maastoon. Roskamäärä voi olla valtakunnallisesti huomattava, sillä kuluttajille myydään nykyisellään vuosittain jopa noin 30 miljoonaa kappaletta ilotulitteita.

Ilotulitteiden kuluttajakäyttö aiheuttaa joka vuosi tulipaloja ja omaisuusvahinkoja. Viimeisen viiden vuoden aikana pelastuslaitokset on hälytetty paikalle keskimäärin 120 kertaa vuodessa pyroteknisten tuotteiden aiheuttaman tulipalon takia ja näiden palojen välittömien omaisuusvahinkojen on arvioitu olevan keskimäärin 580 000 euroa vuodessa. Ammattilaisten järjestäminä ilotulitteiden käsittely on hallittua ja harjaantunutta ja ilotulitusesityksiä varten on laadittava pelastussuunnitelma. Ne aiheuttavatkin hyvin harvoin tulipaloja tai omaisuusvahinkoa.

Pahimmillaan ilotulitteiden käytöstä aiheutuvat henkilö- ja omaisuusvahingot voivat olla merkittäviä. Tuusulassa tuhoutui koulurakennus vuonna 2009 ja se saatiin uudelleen käyttöön vasta vuonna 2011. Palo syttyi alaikäisten ilotulitteiden käytön seurauksena, ja siitä aiheutui yhteensä 666 000 euron kulut, joista Tuusulan kunnan maksettavaksi jäi 180 000 euroa. Kiinassa tuhoutui 44-kerroksinen Beijing Television Cultural Center (TVCC) vuonna 2009. Palo syttyi ilotulitteista, siinä kuoli yksi henkilö, loukkaantui 7 ja vahinkojen määräksi on arvioitu 588 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria.

Yhdysvalloissa on arvioitu ilotulitteiden käytön seurauksena loukkaantuvan vuosittain 11000–13000 henkilöä. Myös Yhdysvalloissa merkittävä osa loukkaantuneista on alaikäisiä. Yhdysvalloissa kuolee keskimäärin 7,1 henkilöä vuodessa ilotulitteisiin liittyvissä onnettomuuksissa. Vuosien 2001–2016 välillä kuolemantapauksia on ollut Yhdysvalloissa yhteensä 114.

Vielä noin 10 vuotta sitten ilotulitteiden käyttö oli valtaosassa maata sallittua ilman pelastusviranomaisen hyväksyntää ainoastaan vuodenvaihteessa. Huvilakauden päättäjäiset eli ns. venetsialaiset ovat kuitenkin ilmiönä laajentumassa, ja tällä hetkellä yleinen käyttölupa ilotulittamiseen on elokuun lopussa järjestetyissä venetsialaistapahtumissa voimassa seuraavien aluepelastuslaitosten alueilla: Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos, Jokilaaksojen pelastuslaitos, Kanta-Hämeen pelastuslaitos, Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueen pelastuslaitos, Pirkanmaan pelastuslaitos, Pohjanmaan pelastuslaitos, Päijät-Hämeen pelastuslaitos, Satakunnan pelastuslaitos ja Varsinais-Suomen aluepelastuslaitos.

Venetsialaisten laajentuminen ilmiönä ja ilotulitealan toiminnanharjoittajien ilotulitekaupan markkinoiden kasvu ovat tapahtuneet samaan aikaan, kun pelastuslaitokset ovat vapauttaneet ilotulitteiden käyttöä ilmoitusmenettelystä kemikaaliturvallisuuslain 92 §:n nojalla. Kun otetaan huomioon kehityksen ja ilotulitteiden aiheuttamat haitta- ja vaaratekijät, olisi ilotulitteiden käytön

laajentumisen aiheuttamien riskien hyväksyttävyyden saatava demokraattisen päätöksenteon arvioitavaksi. Siten tällä kansalaisaloitteella halutaan turvata myös demokratian toteutumista.

Samalla kun EU:ssa yritetään estää räjähteiden päätyä väärin käsiin esimerkiksi räjähteiden lähtöaineiden saatavuuden rajoittamiseen tähtäävällä sääntelyllä (asetus räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä 98/2013), räjähteitä on samanaikaisesti myynnissä kuluttajille ilotulitteiden muodossa. Tuotteita on jo tietävästi purettu omatekoisten pommien valmistamista varten, joten myös yhteiskunnan suojaaminen uudentyyppejä uhkia, kuten esimerkiksi tahallisia terroristisia tekoja ja muuta lainvastaista toimintaa, vastaan edellyttää kuluttajien helposti saatavissa olevien räjähdysaineiden kokonaisvaltaista tarkastelua. Ilotulitteiden helpolla saatavuudella voi olla merkitystä myös kansallisen turvallisuuden kannalta.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että pyrotekniikkadirektiivissä tarkoitettujen luokkiin F2 ja F3 kuuluvien ilotulitteiden eli viihdekäyttöön tarkoitettujen pyroteknisten tuotteiden myyntiä ja käyttöä rajoitetaan siten, että jatkossa vain vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005, kemikaaliturvallisuuslaki) 94 §:ssä tarkoitettu ilotulitusnäytöksen järjestäjä saisi järjestää ilotulitusnäytöksiä ja käyttää edellä mainittuja pyroteknisiä tuotteita. Esityksessä ehdotetaan siis, että F2- ja F3-luokkiin kuuluvien pyroteknisten tuotteiden kuluttajakäyttö kielletään.

Lakiehdotuksella säädettäisiin ilotulitteiden luovuttamista koskevista rajoituksista aiempaa tiukemmin. Jatkossa kuluttajalle saisi luovuttaa tai myydä vain luokkaan F1 kuuluvia ilotulitteita. Lisäksi muiden kuin luokan F1 ilotulitteiden hallussapito olisi yksityishenkilöiltä kiellettyä ja kiellon rikkominen olisi rangaistavaa räjähdysasainlain 125 §:n 1 momentin 7:n kohdan nojalla.

Esityksellä ei puututtaisi F1-luokkaan kuuluvien pyroteknisten tuotteiden kuluttajakäyttöön. Jatkossakin kuluttajat voisivat siis käyttää tuotteita, jotka aiheuttavat erittäin vähäistä vaaraa ja ovat melutasoltaan merkityksettömiä ja jotka on tarkoitettu käytettäväksi rajatulla alueella tai asuinrakennuksessa. Tällaisia tuotteita ovat esimerkiksi tähtisadetikut. Näidenkin tuotteiden luovuttaminen päihtyneelle tai alle 18-vuotiaalle on kielletty kemikaaliturvallisuuslain 83 §:n 2 momentin perusteella.

Lakiehdotus tekisi aiheettomaksi luokkiin F2 ja F3 kuuluvien pyroteknisten tuotteiden varastointia ja valvontaa kaupan yhteydessä koskevan sääntelyn ja kyseiset pykälät 63 ja 64 kumottaisiin. Myös ilotulitteiden luovutusajan rajoittamista sekä paikallisista olosuhteista johtuvia ilotulitteiden käytön rajoituksia ja poikkeamia koskevia määräyksiä esitetään kumottaviksi. Jälkimmäinen säädös mahdollistaa nykyään ilotulitteiden kuluttajakäytön tietyillä alueilla venetsialaisten aikaan. Kun yksityiseen käyttöön saisi jatkossa luovuttaa vain erittäin vähäistä vaaraa aiheuttavia F1-luokan tuotteita, ilotulitteiden käytön alueellisia ja ajallisia rajoituksia ei enää nykyiseen tapaan tarvittaisi. Ilotulitteita olisi kuitenkin jatkossakin käytettävä siten, ettei niiden käytöstä aiheudu henkilö- ja omaisuusvahinkojen vaaraa 91 §:n 1 momentin mukaisesti.

Lakiehdotuksella ei ole tarkoitus hankaloittaa ammattimaisten ilotulitusnäytösten järjestämistä, joten alan toiminnanharjoittajille saisi ehdotettavan lain estämättä luovuttaa muitakin kuin pyrotekniikkadirektiivin luokan F1 mukaisia tuotteita. Esityksessä säädettäisiin täten nykyisen kemikaaliturvallisuuslain (390/2005) 82 a §:n tavoin siitä, että luokkiin F2, F3 ja F4 kuuluvia pyroteknisiä tuotteita saisi jatkossa luovuttaa ilotulitteiden valmistuksesta ja maahantuonnista

vastaavalle toiminnanharjoittajalle sekä ilotulitusnäytöksen järjestäjälle. Näiden tuotteiden käyttö olisi nykyiseen tapaan valvottua, sillä ilotulitteiden maahantuojat tarvitsee Tukesin maahantuontiluvan ja ammattimaisesti järjestettävän ilotulitusnäytöksen järjestäjä tarvitsee Tukesin ilotulitusnäytösten tekoon oikeuttavan päätöksen.

Lakiehdotus saatettaisiin voimaan lyhyellä siirtymäajalla, joka takaisi sen, että elinkeinonharjoittajat ehtisivät sopeutua uusiin sääköksiin ja yksityishenkilöillä olisi mahdollisuus laillisesti käyttää mahdolliset jo hankitut ilotulitteet.

Ehdotuksen tavoitteena on suojella ihmisten ja eläinten terveyttä, turvallisuutta ja elinympäristöä sekä yleisesti luontoa ilotulitteiden aiheuttamilta haitoilta. F2- ja F3-luokkiin kuuluvien pyroteknisten tuotteiden käytön salliminen vain ammattilaisille ennaltaehkäisi ilotulitteiden aiheuttamien silmä- ja muiden vammojen syntymistä ja vähentäisi ilotulitteista aiheutuvaa meluhaittaa ja eläimien ja mahdollisesti myös ihmisten ilotulitemeluun liittyviä pelkotiloja. Myös ilotuliteperäisten tulipalojen ja omaisuusvahinkojen määrät laskisivat. Lisäksi ilmansaasteille herkkien ihmisten olisi helpompi varautua hiukkaspitoisuuksien kasvuun, kun julkisten ilotulite-esitysten paikka ja ajankohta olisivat ennalta tiedossa. Ilotulitteiden kuluttajakäytön kieltäminen suojelisi ympäristöä pienentämällä pienhiukkaspäästöjä ja ilotuliteroskan määrää.

Ehdotuksella tavoitellaan kansalaisten tasavertaisuutta sekä ihmisten että eläinten oikeutta terveelliseen ja turvalliseen asuin- ja liikkumisympäristöön. F2- ja F3-luokkiin kuuluvien ilotulitteiden kuluttajakäytön kieltäminen olisi selkeä osoitus siitä, että ilotulitteiden ihmisille, eläimille ja ympäristölle aiheuttamiin haittoihin suhtaudutaan vakavasti eikä niitä vähätellä.

4. Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Vaikka pyroteknisten tuotteiden kuluttajamyynnin kieltäminen saattaisi pienentää omalta osaltaan vähittäiskaupan liikevaihtoa, lakiesitys avaisi markkinoita ammattimaisille ilotulitusnäytösten järjestäjille, mikä kompensoisi vähittäismyyjiin kohdistuvia taloudellisia vaikutuksia.

Pyrotekniset tuotteet aiheuttavat ihmisille, eläimille ja ympäristölle haittaa ja vaaraa, joihin liittyy kustannuksia. Säästöt ilotulitteiden aiheuttamien vammojen hoidon, pelastustoimen tehtävien, viranomaisvalvonnan, tulipalojen sammutustöiden, omaisuusvahinkojen ja puhtaanapidon kustannuksissa olisivat yhteiskunnallisesti merkittävät. Ilotulitteiden kuluttajakäytön kiellolla voidaan siis katsoa olevan kokonaisnäkökulmasta tarkasteltuna voittopuolisesti positiivisia taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia.

4.1.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Pyroteknisten tuotteiden käyttö aiheuttaa viranomaisille valvonta- ja siivouskustannuksia sekä sairaanhoidosta aiheutuvia kustannuksia.

4.1.2.1 Säästöt silmävammojen hoitokuluissa

Ilotulitteista aiheutuu joka vuosi silmävammoja, joiden hoitokuluista vastaa yhteiskunta. Ilotulitteiden aiheuttamat silmävammat liittyvät yleensä kuluttajakäyttöön. Suomen Silmälääkäriyhdistys ry, Helsingin yliopisto ja Tukes ovat yhteistyössä tilastoineet ilotulitteiden aiheuttamia silmävammoja Suomessa vuodesta 2000 lähtien. Tilastojen mukaan ilotulitteet ovat

Suomessa vammauttaneet uudestavuodesta 1999/2000 lähtien uuteenvuoteen 2017/2018 asti ulottuvana aikana noin 520 potilasta eli keskimäärin 27 potilasta vuodessa. Tilastoissa ei ole lievimpiä vammoja, jotka on hoidettu terveyskeskuksissa, eikä mahdollisia hoitoja yksityisen terveydenhuollon puolella.

Vammautuneista 216 eli 42 % on ollut alle 18-vuotiaita lapsia ja nuoria vaihteluvälillä 2–17 vuotta ja 210 eli 40 % on ollut katsojia. Itse tehdyistä pommeista aiheutuneita vammoja on tilastoitu 16 eli 3 % kaikista vammoista ja vähemmän kuin yksi vuodessa. Muut ovat olleet kaupallisten tuotteiden aiheuttamia. Omat räjähteetkin on yleensä tehty yhdistämällä tai muuntamalla kaupasta ostettuja ilitulitteita.

Suomen Silmälääkäriyhdistys, Helsingin yliopisto ja Tukes ovat tilastoineet ilitulitteiden aiheuttamat silmävammat vaikeusasteen mukaan kolmeen ryhmään, jotka ovat:

- 1) vaikea: vaatii päivystysleikkauksen tai todennäköisesti jättää pysyvää näköhaittaa.
- 2) keskivaikea: edellyttää useita hoitokäyntejä, mutta todennäköisesti paranee ilman pysyvää haittaa.
- 3) lievä: ei todennäköisesti vaadi kuin enintään yhden tarkastuksen.

Silmävammoista 90 eli 17 % on ollut vaikeita, 131 eli 25 % on ollut keskivaikeita ja 226 eli 43 % on ollut lieviä. Lopuissa tapauksissa tiedot ovat olleet joko niin puutteellisia tai epäselviä, että niistä ei ole voitu tehdä luotettavaa vaikeusasteluokitusta.

Vammojen hoidon aiheuttamien kustannusten arvioiminen tarkasti ei ole mahdollista, koska vammojen luonne vaihtelee etenkin vaikeiden vammojen luokassa. Hoidosta aiheutuvia välittömiä kustannuksia voidaan kuitenkin arvioida suuntaa antavasti käyttämällä esimerkkinä Helsingin seudun yliopistollisen keskussairaalan (HYKS) hinnastoa kunnille. Nämä alla esitetyt hinnat eivät ole siis potilaan maksamia potilasmaksuja.

Vuoden 2018 kunnille tarkoitetun hinnaston mukaan laskettuna edellä mainittujen 447 vamman välittömät kustannukset ovat maksaneet yhteensä keskimäärin 1 482 000 euroa.

Silmävammojen hoidon kustannusten erittelyt:

Lievät vammat:

- 1,5 poliklinikkakäyntiä, yksikköhinta 250 €
 - reseptilääkemääräys, yksikköhinta 25 €
 - matkakustannukset (KELA) 65 €
- yhteensä 340 €
340 € X 226 potilasta = 77 000 €
Työkyvyttömyys: muutamia päiviä

Keskivaikeat vammat:

- 2 hoitopäivää, yksikköhinta 550 €
 - 4 poliklinikkakäyntiä, yksikköhinta 250 € + 3 X 200 €
 - reseptilääkemääräykset, yksikköhinta 75 €
 - matkakustannukset (KELA) 260 €
- yhteensä 2285 €
2285 € X 131 potilasta = 299 000 €
Työkyvyttömyys: muutamia viikkoja

Vaikeat vammat:

- 5 hoitopäivää, yksikköhinta 550 €
 - päivystysleikkaus, yksikköhinta 2600 €
 - myöhempi korjausleikkaus (silmän etuosa), yksikköhinta 1800 €
 - o 1 kpl 60 % potilaista
 - o 2 kpl 25 % potilaista
 - o 3 kpl 15 % potilaista
 - myöhempi korjausleikkaus (silmän takaosa), yksikköhinta 2500 €
 - o 1 kpl 30 % potilaista
 - o 2 kpl 10 % potilaista
 - 10 poliklinikkakäyntiä, yksikköhinta 250 + 9 X 200 €
 - reseptilääkemääräykset, yksikköhinta 200 €
 - matkakustannukset (KELA) 650 €
- yhteensä keskimäärin 12 290 €
12 290 € X 90 potilasta = 1 106 000 €

Tässä ryhmässä on joitakin hyvin kalliita ja vuosia kestäviä hoitojaksoja, joiden kustannus on keskimääräistä huomattavasti suurempi.

Työkyvyttömyys: muutamia kuukausia, voi jäädä pysyvää haittaa.

ARVIOIDUT KOKONAISKULUT YHTEENSÄ = 1 482 000 €

Ilotulitevammat ovat lähes poikkeuksetta yhden silmän vammoja. Toinen silmä jää terveeksi. Ilotulitteesta aiheutuva invaliditeetti on näin ollen enintään 20 % (yhden silmän täydellinen sokeus).

Koska ilotulitteiden aiheuttamat silmävammat liittyvät tyypillisesti niiden kuluttajakäyttöön, kuluttajakäytön kiellolla voitaisiin saavuttaa silmävammojen osalta hoitokustannusten säästöjä joka vuosi. Kustannussäästöjä saavutettaisiin myös siinä, että sairauspoissaolojen määrä laskisi työpaikoilla ja pysyvät silmävammat eivät estäisi tai rajoittaisi työntekoa. Lisäksi monen lapsen ja nuoren kohdalla silmävammoilta säästyminen tarkoittaisi normaalia etenemistä työelämään ilman kuntoutusjaksoja tai pysyvää ja pahimmillaan työkykyyn vaikuttavaa haittaa.

Kansainvälinen silmälääkärien järjestö International Council Ophthalmology (ICO) on ehdottanut maailmanlaajuisia ilotulitteiden kuluttajakäytön kieltoa. Vuonna 2016 julkaistussa kannanotossaan ICO huomauttaa, että ilotulitevalmisteiden myynnin ja käytön tarkka sääntelykään ei estä ilotuliteperäisten silmävammojen syntymistä.

4.1.2.2 Muut vammat

Ilotulitteista aiheutuu myös muita kuin silmävahinkoja, kuten mm. käsi-, kuulo- ja palovammoja sekä ruhjevammoja kasvoihin. Esimerkiksi pyroteknisistä tuotteista lähtevä äänitaso vaihtelee välillä 110–170 desibeliä. Jo 85 desibelissä melun taso muuttuu haitalliseksi ja etenkin pitkäaikainen altistus voi vahingoittaa kuuloa.

Ilotulitteiden aiheuttamista käsi-, kuulo- ja palovammoista ei ole saatavilla tilastollista tietoa, jonka pohjalta niiden hoitokuluja voitaisiin arvioida. Näiden vammojen hoitokulut ovat vuosittain toistuvia.

4.1.2.3 Pelastustoimen tehtävät

Ilotulitteiden kuluttajakäyttö kuormittaa pelastustoimea ja aiheuttaa kustannuksia. Pelastustoimi esimerkiksi tarkastaa ilotulitteiden varastoinnin, vastaa myynnin valvonnasta kuluttajille sekä käsittelee yksityisten ihmisten hakemukset ilotulitusesitysten järjestämiseksi. Ilotulitteiden käyttöön liittyy myös aina onnettomuusriskejä sekä tulipalojen sammutustöitä ja pelastustehtävien arvioidaan kaksinkertaistuvan ja ensihoitotehtävien lisääntyvän kolmannekselle esimerkiksi uutenavuotena.

Ilotulitteet aiheuttavat joka vuosi omaisuusvahinkoja ja tulipaloja. Tulipaloihin liittyy aina hengenvaara. Pelastusopiston Pelastustoimen taskutilaston mukaan ilotulitteet aiheuttivat hälytystehtävän vuosina 2013–2017 66 rakennuspalon ja 455 muun tulipalon takia. Ilotulitteista omaisuudelle aiheutuneet vahingot vaihtelevat suuresti vuosittain ja voivat olla tuhansia tai miljoonia euroja. Vahinkosummaan vaikuttaa se, osuuko ilotulite esimerkiksi rakennuksen seinään vai meneekö se räystästä talon rakenteisiin. Samalla tavalla vahinkosummaan vaikuttavat kohteet, jotka voivat olla mitä vain leikkimökin ja suuren teollisuuskiinteistön välillä.

Ilotulitteista aiheutuvia omaisuusvahinkoja voidaan arvioida suuntaa antavasti pelastuslaitoksen tehtävien lukumäärien perusteella. Nämä tehtävät on päivitetty Pelastusopiston Pronto-järjestelmään. Esimerkiksi vuodenvaihteessa 2016–2017 ilotulitteiden aiheuttamiksi merkittiin 106 tehtävää. Uhattuna olleen omaisuuden arvoksi arvioitiin yhteensä 850 000 euroa ja vahinkoarvioksi saatiin 70 000 euroa. Viimeisen viiden vuoden aikana pelastuslaitokset on Pelastusopiston mukaan hälytetty keskimääri 120 kertaa vuodessa tulipaloon, jonka aiheuttajaksi on arvioitu "ilotulite tai pyrotekniset tuotteet". Pelastuslaitokset ovat arvioineet näiden palojen välittömien omaisuusvahinkojen olevan keskimäärin 580 000 euroa vuodessa.

Pelastuslaitoksen palveluista perittävien taksojen pohjalta voidaan arvioida suuntaa-antavasti pelastuslaitoksen kaluston käynnistä koituvia kuluja kohteessa, jossa ilotulitteet ovat aiheuttaneet tulipalon. Paloilmoitinlaitteet aiheuttavat toisinaan erheellisiä paloilmoituksia. Jos virheellisen paloilmoituksen voidaan katsoa olleen toiminnanharjoittajan syytä, peritään pelastuslaitoksen kaluston paikalla käynnistä Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella 945 euroa. Hintahaarukka vastaavassa tehtävässä on eri pelastuslaitosten alueilla arviolta 700–950 euron välillä. Nämä käynnit ovat yleensä ajallisesti lyhyitä.

Kun paikalle mennään sammuttamaan ilotulitteen aiheuttamaa tulipaloa, kohteessa joudutaan viipymään luultavasti noin 4–10 kertaa kauemmin kuin kohteessa, jossa on sattunut erheellinen paloilmoitus. Tällöin myös tulipalon sammuttamisesta aiheutuvat kulut (700–950 €) kasvavat 4–10-kertaisiksi. Nämä kulut jäävät yhteiskunnan maksettaviksi.

Pyroteknisten tuotteiden käytön valvonta kuuluu poliisille, ja myös poliisin hälytystehtävät kaksinkertaistuvat uutenavuotena normaaliin viikonloppuun verrattuna. Osa hälytystehtävistä liittyy ilotulitteisiin.

Tulipalojen sammutustyöt ja muut pelastustehtävät liittyvät yleensä pyroteknisten tuotteiden kuluttajakäyttöön. Ilotulitusnäytöksiä saa pitää ainoastaan Tukesin hyväksymä yritys. Lisäksi näytöksestä pitää laatia pelastussuunnitelma. Ne ovat siis ammattimaisesti järjestettyjä ja aiheuttavat harvemmin pelastustehtäviä ja omaisuusvahinkoja.

Ilotulitteista aiheutuvat omaisuusvahingot sekä pelastustoimen kuormitus ovat vuosittain toistuvia kulueriä. Pyroteknisten tuotteiden kuluttajakäytön rajoituksella olisi siis niin omaisuusvahinkojen kuin pelastus- ja hallinnollisten tehtävien vähentymisen kautta positiivisia taloudellisia vaikutuksia.

4.1.2.4 Ympäristön roskaantumisesta aiheutuvat kulut

Jätelain (646/201) 72 §:n mukaan ”ympäristöön ei saa jättää jätettä (- -) muuta esinettä eikä päästää ainetta siten, että siitä voi aiheutua epäsiisteyttä, maiseman rumentumista, viihtyisyyden vähentymistä, ihmisen tai eläimen loukkaantumisen vaaraa tai muuta niihin rinnastettavaa vaaraa tai haittaa (roskaamiskielto)”. Jätelain säännösten rikkominen voi tulla rangaistavaksi rikoslain 48 luvun 1 §:n mukaisena ympäristön turmelemisena.

Ilotulitteiden käytön jäljiltä jää etenkin uudenvuoden vieton jälkeen maastoon ilotulitteiden hylsyjä sekä pahvi- ja muoviroskaa, jota juhlijat eivät välttämättä korjaa ympäristöstä itse pois. Ilotulitejätteiden korjaamisen kustannukset jäävät siis käytännössä kuntien maksettavaksi, sillä kunnat ovat viimesijainen roskien siivouksesta vastaava taho. Tämä summa on pois kaupungin muusta ympäristön hoidosta.

Espoon kaupunkitekniikan keskukselta saadun arvion mukaan uudenvuoden juhlinnasta voi ajatella aiheutuvan kaupunkitasoisesti noin 10000–13000 euron vuosittaiset lisäkustannukset. Espoossa ylimääräiset kulut syntyvät mm. suosituille ilotulitteiden ampumapaikoilla laitettujen roskasäkkien kuljetuksista ja poikkeuksellisen täysistä yleisistä roska-astioista. Lisäksi näiden kohteiden läheisyyteen kerääntyy muutakin roskaa ja muovipusseihin pakattua jätettä. Myös maastosta kerätään niin talven kuin kevään aikana rakettiroskaa. Osa siivotusta roskasta on muuta kuin rakettien aiheuttamaa roskaa eli mm. rikottuja pulloja, muovipikareja yms.

Raketeista irtoavaa muovia, sirpaleita ja puukeppejä päätyy myös laitumille, josta ne voivat päätyä rehun sekaan. Jos ilotulitejätettä päätyy rehun mukana tuotantoeläinten ruoansulatukseen, eläimen hoito ja mahdollinen menehtyminen aiheuttavat eläintilalliselle taloudellista vahinkoa.

4.1.3 Eläinten omistajien kulut

Monet eläimet kokevat ilotulitteiden paukkeen ja ruudin hajun uhkaaviksi elementeiksi, jotka voivat ahdistaa niitä useita päiviä. Osalle ilotulitepelosta kärsivistä koirista täytyy määrätä rauhoittavia lääkkeitä, mistä aiheutuu kuluja lemmikin omistajille. Jos kyseessä on reseptilääke, sen saamiseksi eläin on vietävä eläinlääkärin vastaanotolle, mikä lisää entisestään koiranomistajalle ilotulitteista koituvia kuluja.

Ruotsin Kennelliiton arvion mukaan 35 000 koiraa tarvitsee siellä psyykenlääkitystä vuosittain ilotulitteiden takia. Ruotsissa on noin 881 000 koiraa. Suomessa koiria on noin 700 000, ja farmakologian professori Outi Vainio Helsingin yliopistosta on arvioinut, että noin 10 prosenttia Suomen pieneläinlääkäreistä määrää koirille ja kissoille psyykenlääkkeitä. Näistä osa määrätään koirien paukkuarkuuteen. Koirien ääniarkuus on sen verran yleistä, että suomalainen lääkevalmistaja on tuonut markkinoille oman lääkkeen koirien paukkuarkuuteen. Kyseessä on reseptivalmiste, joka maksaa Yliopiston apteekissa 25,19 euroa.

4.1.4 Vähittäismyynti

Vaikka pyroteknisten tuotteiden kuluttajamyyntiin kieltäminen saattaisi pienentää omalta osaltaan vähittäiskaupan liikevaihtoa, se olisi kuitenkin todennäköisesti marginaalista ja siitä aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia jälleenmyyjille ja vähittäiskaupalle tultaisiin kompensoimaan julkisten ilotulitusnäytösten ja niissä käytettävien pyroteknisten tuotteiden määrän lisäämisellä. Lakiesitys avaisi markkinoita ammattimaisille ilotulitusnäytösten järjestäjille ja kauppa luultavasti keskittyisi

ilotulitenäytösten järjestäjien ja alan maahantuojien väliseen toimintaan. Tarvittaessa pyroteknisten tuotteiden kuluttajakäytön kiellolle voitaisiin asettaa lyhyt siirtymäaika, joka auttaisi vähittäismyyjiä sopeutumaan muutokseen.

Tullin ulkomaankauppatilastojen mukaan Suomeen tuodaan joka vuosi yli miljoona kiloa ilotulitusvälineitä. Pyroteknisten tuotteiden tuonnin arvo ja kilomäärät ovat olleet viime vuosina seuraavanlaiset Tullin Uljas-tietokannan mukaan:

Vuosi	Tilastoarvo (euro)	Paljous (kg)
2017	2 886 986	1 302 727
2016	3 675 934	1 506 464
2015	4 028 733	1 496 532

Tilasto kattaa kaikki tuontimaat ja koostuu tuonnista, jolla on Tukesin tuontilupa. Tullin tilastosta ei käy ilmi, kuinka tuontimäärä ja tuonnin arvo jakautuvat julkisten ilotulitusnäytösten ja yksityisen kulutuksen kesken eli kuinka paljon ilotulitteita myydään esimerkiksi kaupan yhteydessä ja suomalaisten verkkokauppojen kautta kuluttajille. Myöskään Tukes ei erottele maahantuonti-ilmoituksessa sitä, menevätkö tuotteet kuluttajille vai ammattikäyttäjille (näytösilotulituksiin).

Alalta saatujen tietojen mukaan ilotulitteiden tukkukaupan liikevaihto – eli vähittäismyynti kuluttajille – on vuosittain noin 20 miljoonaa euroa ja myytyjen ilotulitteiden määrä noin 30 miljoonaa kappaletta. Näistä jonkin verran yli puolet ovat pientuotteita. Suomessa ilotulitteita saa myydä vain yksityisille henkilöille ja ilotulitteet tulee noutaa henkilökohtaisesti hyväksytystä myyntipisteestä. Kunnat, yhdistykset, yritykset yms. eivät voi laillisesti ostaa myyntipisteistä kuluttajatuotteita, koska myynti tapahtuu henkilölle, ei yhteisöille. Nämä yhteisöt voivat vain tilata ilotulitusnäytöksen.

Suomessa ei tällä hetkellä valmisteta lainkaan ilotulitteita. Edellä mainitun perusteella ilotulitteiden kuluttajakäytön rajoittamisesta aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia vähittäismyyjien toimintaan voidaan arvioida ilotulitealan tukkukaupan liikevaihdon pohjalta. Vaikutusarviossa on syytä ottaa huomioon julkisten ilotulitenäytösten määrän todennäköinen kasvu.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Suomessa kuluttajien ei tarvitse tehdä ilmoitusta viranomaisille ilotulitteiden käytöstä uudenvuodenaaton klo 18 ja uudenvuodenpäivän aamun klo 2 välisenä aikana. Venetsialaisten aikaan elokuun viimeisenä viikonloppuna ilotulitteiden käyttö on vastaavalla tavalla sallittua osassa Suomea. Uudenvuodenaaton ja venetsialaisten ulkopuolella kuluttaja saa käyttää kuluttajailotulitteita esimerkiksi yksityistilaisuudessa vain pelastusviranomaisten antamalla luvalla.

Ilotulitteiden kuluttajakäyttö kuormittaa pelastusviranomaisia ja poliiseja. Pelastustoimi tarkastaa ilotulitteiden varastoinnin, vastaa myynnin valvonnasta kuluttajille sekä käsittelee yksityisten ihmisten hakemukset ilotulitusesitysten järjestämiseksi muulloin kuin sallittuina aikoina. Pelastustoimen Pronto-tietokantaan kirjattujen tietojen mukaan pelastusviranomaiset tekivät 425 räjähdepäätöstä vuonna 2017, vuonna 2016 määrä oli 415. Valtaosa päätöksistä liittyy ilotulitteiden myyntiin, mutta lukuun sisältyvät myös muut räjähteiden varastointiin liittyvät päätökset. Valvontatehtävien lisäksi ilotulitteiden käyttöön liittyy aina sammutustöitä ja muita pelastustehtäviä, jotka työllistävät pelastusviranomaisia. Poliisin tehtäviin kuuluu puolestaan pyroteknisten tuotteiden käytön valvonta.

Viranomaiset käyttävät ilotulitteita koskevaan lupahakemusten käsittelyyn, valvontaan ja pelastustehtäviin huomattavan määrän työaikaa. Kuluttajien ilotulitteiden käytön rajoittaminen vapauttaisi pelastusviranomaisten ja poliisin resursseja. Samalla valtio säästäisi ilotulitteiden kuluttajakäyttöön liittyvissä hallinnointi- ja valvontakuluissa ja voisi ohjata viranomaisten resursseja yhteiskunnallisesti hyödyllisempään toimintaan kuten turvallisuuskulttuurin edistämiseen.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos on antanut vuonna 2014 lausunnon kemikaaliturvallisuuslain muuttamisesta. Lausunnossa pelastuslaitos esitti, että ilotulitteita (luokkiin F1–F3 kuuluvia pyroteknisiä tuotteita) saisi myydä vain ammattilaisille. Myynti kuluttajille olisi kielletty lukuun ottamatta F1-luokkaan kuuluvia tähtisadetikkuja. Pelastuslaitos perusteli esitystään sillä, että ilotulitteet aiheuttivat edelleen merkittäviä vahinkoja, vaikka niiden aiheuttamat vahingot olivat olleet laskusuunnassa. Lisäksi vuodenvaihteessa 2013–2014 ilotulitteiden pelastustoimelle aiheuttamat toimet kääntyivät jälleen nousuun.

Pelastusviranomaiset ovat turvallisuusalan asiantuntijoita, joilla on arvokasta käytännön kenttäkokemusta kuluttajien ilotulitteiden käyttöön liittyvistä riskeistä. Siksi Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen antama lausunto on merkillepantava ja heijastelee pelastusviranomaisten huolta ilotulitteiden kuluttajakäyttöön liittyvistä riskeistä.

Niin viranomaisten kuin kuluttajien kannalta ilotulitteiden kuluttajakäytön sääntely venetsialaisten aikaan on nykyisellään epäselvä. Ilotulitteiden käyttö elokuun viimeisenä viikonloppuna on sallittua osassa Suomea, osassa ei. Osassa kunnista ilotulitteiden käytöstä on tällöin tehtävä ilmoitus pelastusviranomaisille ja osassa ei. Sekavaan tilanteen syynä on toisistaan poikkeava sääntely eri pelastuslaitosten alueilla.

Lähtökohtaisesti ilotulitteiden kuluttajakäyttö on venetsialaisten aikaan ilman erillistä lupaa kielletty, koska ilotulitteiden käytöstä on kemikaaliturvallisuuslain (390/2005) 91 §:n 3 momentin mukaan ilmoitettava pelastusviranomaiselle. Räjähdevalvonta-asetuksen (819/2015) 63 §:n 3 momentin nojalla ilotulitteiden käyttö ilman erillislupaa on sallittua vain uutenavuotena. Kuitenkin joidenkin pelastuslaitosten alueella pelastuslaitokset ovat tehneet kemikaaliturvallisuuslain 92 §:n nojalla koko aluetta koskevan päätöksen, jolla ilotulitteiden kuluttajakäyttö sallitaan ko. alueella venetsialaisten aikaan. Kaikilla Suomen pelastuslaitosten alueilla tämä ei ole kuitenkaan sallittua. Jos ilotulitteita käyttää venetsialaisten aikana ilman, että siihen on lupaa, voi syyllistyä kemikaaliturvallisuuslain 125 §:n nojalla ainakin räjähdesäännöksen rikkomiseen, josta voidaan tuomita sakkoon.

Ilotulitteiden käytön rajoittamisella saattaisi olla vaikutusta Tukesin toimintaan, sillä ammattimaisesti järjestettävän ilotulitusnäytöksen järjestäjä tarvitsee aina Tukesin ilotulitusnäytösten tekoon oikeuttavan päätöksen. Ilotulitteiden kuluttajakäytön rajoitusten seurauksena ammattimaisesti toimivien ilotulitusnäytösten järjestäjien määrä ja tätä kautta lupahakemusten määrä voisivat mahdollisesti nousta.

4.3 Ympäristövaikutukset

Ilotulitteiden käytöllä on haitallisia vaikutuksia maamme ilmanlaatuun, maaperään ja ihmisiin ja eliöihin eli eläimiin. Ilotulitteiden kuluttajakäytön kieltö vähentäisi olennaisesti näiden haittojen määrää. Valmistajamaissa ilotulitetehtaat saastuttavat vesistöjä ja voivat aiheuttaa sitä kautta terveysriskin ihmisille ja luonnonvaraisille eläimille.

4.3.1 Vaikutukset ilmanlaatuun ja ympäristöön

Suomen hallitus on vastannut kirjalliseen kysymykseen KK 456 2017 vp, jossa kysyttiin, onko hallitus valmis harkitsemaan ilotulitusten rajoittamista niiden aiheuttamien negatiivisten ilmanlaatu- ja terveysvaikutusten vuoksi. Kirjallisen kysymyksen kimmokkeena oli se, että Helsingin seudun ympäristöpalveluiden HSY:n mittauspisteissä uudenvuoden ilotulitukset näkyivät isoa tulipaloa vastaavina pienhiukkaspitoisuuden nousuina.

Suomen ympäristökeskus on arvioinut, että ilotulitusten pienhiukkaspäästöt tarkasteluvuonna 2015 olivat noin 0,4 % pienhiukkasten kokonaispäästöistä. Vaikka ilotulitteiden aiheuttama pienhiukkaspitoisuuksien (PM_{2,5}) kohoaminen on eräiden kaupunkien ilmanlaatumittauksissa selvästi nähtävillä, totesi hallitus vastauksessaan vaikutuksen suurten kaupunkien ilmanlaatuun olevan kokonaisuutena arvioiden vähäinen.

Vastauksessa perustellaan ilotulitteiden aiheuttamaa pitoisuuksien kohoamista lyhytaikaisena ja esiintyvyyden frekvenssiä harvana. Hallitus ei nähnyt syytä käynnistää erillisselvitystä ilotulitteiden ilmanlaatuvaikutuksista. Hallitus kuitenkin katsoi, että lyhytkestoisten haittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi on tarpeellista jatkaa ajallisten ja paikallisten rajoitusten ja suositusten käyttämistä. Lisäksi kansalaisille kohdistettavaa ilotulitteiden ilmanlaatuvaikutuksista tiedottamista tulisi lisätä.

Suomessa mitatut pienhiukkaspitoisuudet alittavat Maailman terveysjärjestön (WHO) vuosiohjearvion 10 µg/m³ (mikrogrammaa kuutiometrissä); kuitenkin kiistatonta on, että ilotulitusten vaikutus ilmanlaatuun on tilapäisesti havaittavissa. Kirjallisen kysymyksen KKV 456/2017 vp vastauksessa todettiin, että ilotulitus heikentää ilmanlaatua muutamaksi tunniksi keskiyön molemmin puolin ja ilotulitukset ovat satunnaisesti myös johtaneet WHO:n vuorokausiohjearvion ylityksiin. Pienhiukkasten terveyshaitoista kirjallisen kysymyksen vastauksessa todetaan seuraavaa:

”Ilotulitteet ovat uudenvuoden iltana ja yönä varsin merkittävä hengitysteitä ärsyttävien pienhiukkasten ja kaasujen lähde suurissa kaupungeissa. Pienhiukkasia pidetään erityisen haitallisina terveydelle, sillä ne pääsevät tunkeutumaan syvälle hengitysteihin. Lyhytaikaiset korkeat pitoisuudet voivat aiheuttaa oireiden pahenemista tai kohtauksia astma- ja sydänsairauksista kärsiville sekä haittaa herkille väestöryhmille. Pienhiukkasille ja erilaisille ärsyttävälle yhdisteille herkät väestöryhmät, joita ovat hengityselin- ja sydänsairaat sekä alle 5-vuotiaat lapset, muodostavat 20–25 % koko väestöstä.”

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan lyhytaikaisetkin korkeat hiukkaspitoisuudet voivat pahentaa ilmansaasteille herkkien henkilöiden – eli astmatikkojen sekä keuhkosairauksia ja sepelvaltimotautia sairastavien – kroonisia keuhko- ja sydänsairauksia. Oireena voi olla yskää, hengenahdistusta, keuhkoputken supistumista ja mahdollisia sydämen rytmihäiriötä, joiden vaikutukset voivat ulottua verenkiertoon ja kasvattaa veritulpan riskiä. Alle viisivuotiaat lapset voivat saada epäpuhtaasta ilmasta hengitysoireita kuten yskää, kurkkukipua ja nuhaa herkemmin kuin terveet aikuiset.

Suomessa myydään vuosittain kuluttajille noin 30 miljoonaa ilotulitetta. Tukes on arvioinut, että suomalaiset ampuvat yksistään vuodenvaihteessa taivaalle noin 300 000 kiloa ilotulitteita. Niiden mukana ilmaan lentää useita kemikaaleja, muun muassa noin 10 000 kiloa metalleja. HSY:n, THL:n ja Tukesin mukaan ilotulitteet sisältävät aina ruutia, joka koostuu rikistä, hiilestä ja kaliumnitraatista. Tämän lisäksi ilotulitteissa käytetään monesti muita aineita kuten kuparia ja strontiumia. Ilotulitteiden kuluttajakäytön kiellolla olisi siis etenkin uudenvuoden aikaan

merkittäviä positiivisia vaikutuksia ilmansaasteille herkkien henkilöiden terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen.

Ilotulitteet eivät saastuta vain ilmaa. Niistä jää maastoon roskaa, kuten esimerkiksi muovihylsyjä, sirpaleita ja keppejä. Jos ilotulitteita ammutaan vesialueiden jäälle, päätyy ilotulitteista syntyvä jäte jäiden sulaessa vesistöön. Ilotulitteiden kuluttajakäytön kieltä vähentäisi merkittävästi ilotuliteroskan määrää.

Ilotulitteiden valmistuksella on paikallisia ympäristövaikutuksia valmistajamaissa. Kiinassa tehdyssä tutkimuksessa (Urinary perchlorate exposure and risk in women of reproductive age in a fireworks production area of China, 2014) pintaveden, pohjaveden ja maaperän perkrolaattipitoisuuksien on todettu olevan kontrollialueita huomattavasti korkeammat niillä alueilla, joiden lähistöllä harjoitetaan ilotulitteiden valmistusta. Myös hedelmällisessä iässä olevien naisten virtsasta havaittiin kontrollialueita enemmän perkrolaattia. Pinta- ja pohjaveden perkrolaattipitoisuudet ylittivät ilotulitteiden tuotantoalueilla Yhdysvaltain ympäristönsuojeluviraston juomavedelle antaman suositusrajan, eivätkä ne siten sovellu juomaveden suoriksi lähteiksi. Juomaveden lähteenä käytettynä saastunut pinta- tai pohjavesi voi aiheuttaa terveysriskejä. Intiassa tehdyssä vastaavassa tutkimuksessa havaittiin, että ilotulitetehtaiden läheisyydessä olevissa pohjavesissä oli merkittävästi kohonneita perkrolaattipitoisuuksia. Veden saastumisen pääasiallisena lähteenä on ollut ilotulite- ja tulitikkuteollisuus. Perkrolaatilla saastunut vesi voi olla haitallista ihmisten ja luonnonvaraisten eläinten terveydelle.

4.3.2 Vaikutukset lemmikki-, koti- ja luonnoneläimiin

Ihmisten aiheuttaman ympäristömelun negatiiviset vaikutukset eläinten terveyteen, käyttäytymiseen ja lisääntymiseen ovat saaneet runsaasti huomiota ja asiaa on tutkittu paljon sekä vesi- että maaekosysteemeissä. Tulokset osoittavat, että akustisen signaalin eli äänen vaikutus riippuu sen ominaisuudesta (mm. taajuus, kesto, ajankohta, voimakkuus) ja kohteena olevan lajin biologiasta (mm. kuuloalue, lisääntymistila, elinympäristö, ääntelykäyttäytyminen). Tunnetumpia vaikutuksia, joita lyhytaikaisella kovalla melulla on eläimiin, lienevät merenalaisten kaikuluotausten aiheuttamat pysyvät kuulovauriot merieläimille, etenkin valaille ja kaloille. Ne voivat johtaa jopa yksittäisiin massarantautumisiin. On olemassa runsaasti tutkimuksia myös melun vaikutuksista maaympäristössä villieläimiin: esimerkiksi kaupunkimelun tiedetään aikaansaavan pysyviä käyttäytymismuutoksia eläimillä ja joissakin tapauksissa heikentävän niiden jälkeläistuottoa.

Ilotulitteiden käytön vaikutuksia luonnoneläimiin on haastavaa tutkia, koska ilotulitukset tapahtuvat öiseen aikaan. Koti- ja tuotantoeläinten kohdalla omistajat kuitenkin havaitsevat vaikutukset suoraan. Lukuisat tutkimukset ovat osoittaneet, että sekä villi- että kotieläimet reagoivat negatiivisesti ihmistoiminnan tuottamiin äkillisiin koviin ääniin, mukaan lukien ilotulitukset, ja muuttavat käytöstään. Myös eläintarhoista on tutkimustietoa, jossa on havaintoja niissä olevien lajien käyttäytymisen muutoksista. Ilotulitteiden vaikutusta pohdittaessa on tärkeä huomioida, että niiden vaikutus ulottuu ulkoilmasta myös asuntojen sisätiloihin sekä tarhoihin, talleihin ja navettoihin.

Monet eläimet kokevat ilotulitteiden paukkeen, ujelluksen, valonvälähdykset ja ruudin hajun uhkaaviksi elementeiksi, jotka voivat ahdistaa niitä useita päiviä. Ahdistunut eläin, kuten esimerkiksi koira tai kissa, voi menettää ruokahalunsa eikä kykene välttämättä peloltaan nukkumaan. Sisätiloissa oleva eläin saattaa hakeutua sängyn alle tai kaapin sisään eikä suostu tulemaan ulos piilostaan pitkään aikaan. Koira saattaa reagoida ilotulitteisiin myös ulostamalla tai

virtsaamalla alleen, haukkumalla, ulvomalla, läähättämällä ja liikkumalla levottomasti ympäri huoneistoa.

Ulkona paniikissa oleva eläin, esimerkiksi ulkoilutettava koira, voi päästä irti taluttimesta ja karata. Eksynyt, pakokauhun vallassa ulkona juokseva koira tai kissa on vaaraksi niin itselleen kuin liikenteelle. Jos eläintä ei ole tunnistusmerkitty, se voi kadota lopullisesti. Ilotulitteiden pauke saattaa lisätä pysyvästi eläimen ääniarkuutta: esimerkiksi koira voi ruveta pelkäämään ilotuliterakettien kaltaisia kovahkoja ääniä kuten kesäistä ukkosta tai jopa oven pamahdusta ja postiluukun kolahdusta.

Ilotulitteet stressaavat erityisen paljon herkkäkuuloisia ja tarkalla näöllä sekä saaliseläimen vaistoilla varustettuja hevosia. Rakettien ujellus ja valonvälähdykset ovat hevosille luonnottomia ja uhkaavia ilmiöitä, siksi ne aiheuttavat hevosissa todellista pelkoa. Erityisesti ratsastustalleilla ilotulitus voi aiheuttaa ongelmia eläintenpidolle, sillä hevonen on laumaeläin ja yhden hevosen pelkotila voi tarttua tallin muihin hevosiin. Pelko voi olla niin voimakasta, että se saattaa johtaa siitostammoilla jopa tiineyden keskeytymiseen. Levottomasti käyttäytyvä hevonen voi loukata itsensä karsinan rakenteisiin. Monissa talleissa onkin päivystettävä ilotulitusnäytösten aikana. Pillastunut, ulos karkuun päässyt hevonen on erityisen vaarallinen liikenteelle ja on suuressa vaarassa loukkaantua.

Ilotulitteet saattavat stressata yhtä lailla tuotantoeläimiä. Vauhkoontuneet eläimet voivat vahingoittaa itsensä pitopaikan rakenteisiin tai päästä karkuun laitumelta kohtalokkain seurauksin. Sikaloissa, navetoissa, kanaloissa ja lampoloissa eläimillä on harvoin mahdollisuus toteuttaa lajinmukaista pelkokäyttäytymistään esimerkiksi piiloutumalla. Ilotulitteisiin liittyy myös tulipaloriski: ne voivat sytyttää eläinten pitopaikkoja, kuten talleja ja navettoja, palamaan.

Monet luonnoneläimet kärsivät ilotulituksesta, joka yleensä säikäyttää ne myös liikkeelle. Ajovalleille päätyneet suurikokoiset luonnoneläimet, kuten kauriit ja hirvet, ovat turvallisuusriski ihmisille. Erityisen haitallisia äkillisten meluhäiriöiden katsotaan olevan eläinten lisääntymisaikana ja lähellä lisääntymispaikkoja kuten kolonioita. Pesivät linnut ja nisäkkäät saattavat paeta ilotulitteiden pauketta ja hylätä pesänsä ja poikasensa, minkä seurauksena hylätyt pesät ja poikaset altistuvat saalistukselle. Vesialueiden läheisyydessä ääni kulkeutuu pitkiä matkoja veden pintaa pitkin ja aikaansaa melua myös veden pinnan alla, vaikkakin mahdollinen jääkansi vaimentaa ääntä jonkin verran.

Valtaosa lintulajeista ei näe hyvin pimeässä, ja pelästyneet linnut voivat törmätä voimalinjoihin, puihin, rakennuksiin ja jopa toisiinsa. Paniikissa linnut voivat lentää ikkunoita, puita, rakennuksia ja mainostauluja yms. päin ja loukata itsensä pahoin tai menehtyä törmäyksissä. Vuonna 2011 julkaistiin Behavioral Ecology -lehdessä tutkimus, jossa oli kolmena peräkkäisenä vuonna seurattu sääätutkien avulla lintujen reaktioita ilotulituksiin. Tulokset osoittivat, että linnut pelästyvät ja lähtevät lentoon keskellä yötä uudenvuoden ilotulituksen vuoksi. Sääätutkien avulla tehty tutkimus toteutettiin Alankomaissa, jossa talvehtii muun muassa paljon vesilintuja. Tutkimus osoitti, että ilotulittamiseen liittyvä lentoonlähtö altistaa linnut onnettomuuksille ja keskeyttää lintujen unen, levon tai laiduntamisen sekä aiheuttaa lintumäärän laskun, jos linnut asettuvat uudelle alueelle ja jos ruoansaanti vaatii siellä sopeutumista.

Linnut voivat myös harhautua lentäessään pakoon ilotulituksia, ja niiden immunokompetenssi – eli kyky vastustaa taudinaiheuttajia ja säädellä infektoita – voi häiriintyä. Vaikka ilotulitteet eivät itsessään aiheuta lintukuolemia, ne voivat tehdä sen välillisesti. Esimerkiksi vuoden 2010 uudenvuoden yönä Yhdysvaltain Arkansasissa taivaalta tipahti yllättäen tuhansia kuolleita

punaolkaturpiaaleja. Syyksi on arveltu sitä, että linnut ovat sännänneet lentoon äkillistä kovaa – mahdollisesti ilotuliteperäistä – ääntä ja ovat voineet kuolla törmättyään esineisiin, stressin takia tai jouduttuaan myrskysään armoille. Ilman ulkopuolista häiriötä linnut olisivat luultavasti jääneet puunoksille ja säilyttäneet henkensä. Arkansasin tapauksesta on tehty toinenkin vastaavanlainen tutkakuviin perustuva tutkimus, joka toteutettiin kolmessa laboratoriossa. Tutkimuksessa huomattiin lintujen sännänneen lentoon kovan, luultavasti ilotulitteista lähtöisin olevaa äänen takia ja törmäilleen tässä yhteydessä kohtalokkain seurauksin rakennuksiin, toisiinsa yms.

Ilotulitteiden käytön jäljiltä maastoon jää ilotulitteiden hylsyjä, sirpaleita ja muita jäännöksiä, jotka voivat vahingoittaa niin luonnoneläimiä ja ulkoilevia lemmikkejä sekä laiduntavia eläimiä. Ilotulitteiden jäännöksiä voi joutua myös rehun joukkoon ikävin seurauksin.

Tieteellinen näyttö antaa viitteitä siitä, että äkillisillä kovilla äänillä on moninaisia haitallisia vaikutuksia eläimiin. Näin ollen voidaan katsoa, että ilotulitteiden käyttö vaarantaa kotieläinten lisäksi monen luonnonvaraisen eläimen turvallisuuden ja vaikuttaa haitallisesti niiden elinympäristöön. F2- ja F3-luokkiin kuuluvien ilotulitteiden käytön salliminen vain ammattilaisille edistäisi merkittävästi lukuisten eläinten hyvinvointia.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Luokkiin F2 ja F3 kuuluvien ilotulitteiden kuluttajakäytön kieltäminen suojelisi ihmisten ja eläinten terveyttä, turvallisuutta ja elinympäristöä sekä yleisesti luontoa suurimmilta ilotulitteiden aiheuttamilta haitoilta ja tunnustaisi näiden haittojen merkittävyyden.

4.4.1 Käyttörajoitusten rikkominen ja yhdenvertaisuus

Ilotulitteet ovat räjähteitä, joita myydään kuluttajille viihdekäyttöä varten. Kuluttajien käsissä ilotulitteet voivat olla vaarallisia. Ilotulitteiden kuluttajakäytölle määrätty lisärajoitukset ja esimerkiksi suojalasien käytön yleistymisen ovat vähentäneet niistä aiheutuvien vammojen määrää, mitä käytetään toisinaan perusteluna sille, että kuluttajien ilotulitteiden käyttöä nykyisin koskevat rajoitukset ovat riittävät.

Suojalasit tulivat pakollisiksi ilotulitteiden ampujille vuonna 2009. Määräystä ei kuitenkaan aina noudateta. Tukesin vuonna 2017 Taloustutkimuksella teettämän tutkimuksen mukaan suojalaseja käyttämättömien osuus on pysytellyt 16–18 prosentissa. Lisäksi tutkimus paljasti, että 7 prosenttia suunnitteli hankkivansa ilotulitteita myös alaikäisille, vaikka ilotulitteiden luovuttaminen alaikäisille on lain mukaan kiellettyä. Ilotulitteiden aiheuttamista silmävammoista nykyään kolmasosa tapahtuu juuri lapsille. Koska ilotulitteiden käyttörajoitusten valvonta on vaikeaa ja koska vammautuneiden vuotuiselle määrälle – etenkin kun kyseessä ovat lapset ja sivulliset – ei voida asettaa hyväksyttävää määrää, ilotulitteiden nykyiset rajoitukset eivät ole riittäviä ja niiden perusteleminen vammojen määrän vähenemisellä on ongelmallista, sillä se antaa vaikutelman yksittäisten vammojen vähättelystä. Ilotulitteiden kuluttajakäytön rajoittaminen olisi selkeä viesti siitä, että jokainen ilotulitteista aiheutunut vamma – olivat ne sitten silmä-, palo-, iho-, käsi- tai kuulovammoja – on liikaa.

Sama pätee muihin ilotulitteiden ihmisille aiheuttamiin haittoihin. Ilotulitteiden käyttö vaikuttaa monilla tavoin rajoittavasti tiettyjen ihmisryhmien käyttäytymiseen ja elinoloihin. Esimerkiksi uudenvuoden ilotulituksen aikaan astmaa, muita kroonisia keuhkosairauksia ja sepelvaltimotautia sairastavien tulee välttää paikkoja, joissa maanpinnan läheisyydessä on silmin nähtävää savua ja ilma haisee pahalta. Lisäksi HSY:n, THL:n ja Tukesin yhteistiedotteessa suositellaan kroonisia

hengitys- ja sydänsairauksia sairastavia pitämään lääkärin määräämät kohtauslääkkeet varmuuden vuoksi mukanaan. Ilotulitteiden kuluttajakäytön kieltö vaikuttaisi suotuisasti näihin ihmisryhmiin kuuluviin ja edistäisi heidän yhdenvertaisuutensa toteutumista yhteiskunnassa.

4.4.2 Eläinten omistajien erityisjärjestelyt

Seura- ja harraste-eläinten omistajille uudenvuoden ilotulitus merkitsee usein erityisjärjestelyjä. Etenkin monet koirat pelkäävät ilotulitteita, ja koirien ulkoilutus tulee suunnitella ilotulitteiden käytön mukaan. Koira saattaa reagoida ilotulitteisiin mm. ulostamalla tai virtsaamalla alleen, haukkumalla, ulvomalla ja kieltäytymällä ulosmenosta. Koska ilotulitteiden käyttöaika ei aina noudateta, koiran stressitila voi kestää useiden päivien ajan. Ilotulitteiden käyttö on sallittua 31.12. klo 18 - 1.1. klo 02 välillä, mutta ilotulitteiden myynti alkaa jo 27.12. ja jatkuu uudenvuodenaattoon asti. Ilotulitus voi aiheuttaa ongelmia myös ratsastustalleilla, jolloin niissä on päivystettävä uutenavuotena. Monet luonnoneläimetkin pelkäävät ilotulitusta.

Suomen eläinsuojelulain (247/1996) 1 §:ssä sanotaan, että ko. lain tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta. Lain esityöstä käy ilmi, että tuskalla tarkoitetaan eläimen kokemaa henkistä hätää, ahdistusta, pelkoa tai muuta vastaavaa epämiellyttävää tunnetta. Ilotulitteiden eläimille aiheuttaman hädän voidaan katsoa täyttävän nämä tunnuspiirteet. Pyroteknisten tuotteiden käytön rajoittaminen ammattilaisille keskittäisi ilotulitteiden käytön rajatuille alueilla ja ajankohdille, vähentäisi merkittävästi niistä eläimille ja niiden omistajille aiheutuvia haittoja ja vastaisi paremmin eläinsuojelulain tavoitetta ja henkeä.

4.4.3 Työolosuhteet valmistusmaissa

Ilotulitteet aiheuttavat valmistusmaissa vaaraa niiden parissa työskenteleville. Ilotulitetehtailla on työturvallisuusriskejä. Ilotulitetehtailla työntekijät käsittelevät päivittäin vaarallisia kemikaaleja ja ilotulitteet valmistetaan usein käsin. Ilotulitetehtaissa sattuu aika ajoin vakavia onnettomuuksia, joissa työntekijät voivat loukkaantua vakavasti tai menettää henkensä. Lisäksi ilotulitteiden valmistuksessa käytetään lapsityövoimaa.

Maailman ilotulitteista arviolta 90 prosenttia valmistetaan Kiinassa. Myös Suomeen tuotavista ilotulitteista valtaosa on peräisin Kiinasta. Kiinan viestimissä julkaistun maan virallisen tiedon mukaan vuosina 1986–2005 arviolta 400 ihmistä sai surmansa joka vuosi ilotulitteiden valmistuksen yhteydessä. Yhdysvaltalaisen Slate-lehden artikkelin (2016) mukaan Kiinan valtion työsuojeluhallinnon päänsinööri on sanonut, että ilotulitetehtaat ovat maan toiseksi vaarallisin teollisuuden ala hiilikaivosten jälkeen. Viimeisten vuosienkin aikana Kiinassa on kuollut satoja ihmisiä ilotulitetehtaissa sattuneissa onnettomuuksissa, todetaan Dipak Basun ja Viktoria Miroshnikin teoksessa *International Business and Political Economy* (2015, 28). Ilotulitteita valmistetaan Kiinassa laittomasti myös yksityiskodeissa ja kouluissa. Ilotulitteita valmistetaan muissakin maissa turvattomissa olosuhteissa. Indonesian Jakartassa lokakuussa 2017 sattuneessa ilotulitetehtaan tulipalossa kuoli 50 ihmistä. Kyseisessä tehtaassa käytettiin myös lapsityövoimaa.

Kiinassa on halpaa tuottaa ilotulitteita, koska työvoima on siellä edullisempaa ja työturvallisuusmääräykset höllempiä kuin Euroopassa tai Pohjois-Amerikassa. Ilotulitteiden valmistukseen liittyvät puutteet työturvallisuudessa voivat jäädä kuluttajilta pimentoon, mikä ei ole toivottavaa. Viestintätoimistoryhmä Milttonin vuonna 2017 teettämässä vastuullisuustutkimuksessa havaittiin, että suomalaiskuluttajien kiinnostus yritysten ja brändien vastuullisuutta kohtaan on kasvanut viime vuosina tasaisesti. Tutkimuksen mukaan suomalaisista kaksi kolmasosaa (68 %) pitää tärkeänä tai erittäin tärkeänä sitä, että heidän ostamansa tuote tai palvelu on vastuullisesti

tuotettu. Lisäksi suomalaisia kiinnostaa vastuullisuudessa eniten työterveys ja -turvallisuus (36 %).

Tutkimuksen pohjalta ilotulitteiden kuluttajakäytön kiellolle niiden valmistukseen liittyvien työturvallisuusriskien takia olisi olemassa vahva suomalaisten antama mandaatti. Koska ilotulitteiden valmistukseen voi liittyä eettisiä ongelmia, olisi suotavaa, että julkisissa ilotulitusesityksissä käytettävät pyrotekniset tuotteet hankittaisiin jatkossa ensisijaisesti Euroopan maista, joissa työntekijöiden työturvallisuus toteutuu paremmin ja työsuojelusta säädetään laeilla. Ilotulitusnäytöksille on tarjolla myös näyttäviä ja ihmis-, eläin- ja ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja kuten valonäytökset. Esimerkiksi Ruotsissa useat kunnat järjestivät viime vuodenvaihteessa ilotulitusnäytöksen sijaan lasershow'n.

4.4.4 Rikostorjunta

Ruudin ostamiseen Suomessa tarvitaan ampuma-aselain mukainen ampuma-aseen hankkimis- tai hallussapitolupa. Kuluttajan on kuitenkin tällä hetkellä ilman mainittuja lupia mahdollisuus saada ruutia haltuunsa ilotulitteista. Ilotulitteita purkamalla voidaan niistä saatava ruuti ottaa talteen ja käyttää muihin tarkoituksiin. Ilotulitteiden kuluttajakäytön kieltämisellä on siis merkitystä myös yleisen turvallisuuden ja rikosentorjunnan kannalta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki vaarallisten kemikaalien räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta

63 §. Varastointi kaupan yhteydessä ja 64 §. Kaupan varastoinnin valvonta ja tarkastus. Pykälät ehdotetaan kumottavaksi. Räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta annetun asetuksen 45 §:n 2 momentin mukaan ilmoitusta pelastusviranomaiselle ei edellytetä, jos varastointi käsittää ainoastaan luokan F1 ilotulitteita tai luokan P1 pyroteknisiä tuotteita. Ilmoitusvelvollisuus käsittää siis vain luokkien F2 ja F3 ilotulitteet, joita ei jatkossa muutoinkaan saisi luovuttaa kuluttajalle. Siten nykyisin voimassa olevaa ilotulitteiden kaupan varastoinnin ilmoitusmenettelyä ja tarkastusta koskevat pykälät voidaan kumota ja sääntelyä yksinkertaistaa.

Luokkien F2, F3, F4, P2 ja pelastautumisvälineissä käytettävien pyroteknisten tuotteiden kaupan yhteydessä tapahtuvan varastoinnin valvonta kuuluisi jatkossa Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle, kun se nykyisin vastaa vain luokkien F4, P2 ja pelastautumisvälineissä käytettävien pyroteknisten tuotteiden varastoinnin valvonnasta. Räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta annetun asetuksen (819/2015, räjähdievalvonta-asetus) 48 §:n mukaan muiden kuin kemikaaliturvallisuuslain 63 ja 64 a §:ssä tarkoitettujen räjähteiden varastointiin sovelletaan räjähteiden pysyvää varastointia koskevia säännöksiä.

Ammattikäyttöön tarkoitettujen luokkien F2 ja F3 varastoinnin valvonnasta ei ennakoida olevan merkittävää lisäresurssitarvetta Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle, sillä todennäköisesti ammattikäytön myyntipaikat tulisivat myymään myös luokan F4 tuotteita, joiden valvonta nykyiselläänkin kuuluu Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle. Pelastusviranomaisen valvoisi kuitenkin jatkossakin luokkien P1 ja F1 mukaisten ilotulitteiden varastointia kaupan yhteydessä, mutta niille ei ehdoteta nykyisestä poikkeavaa, uutta ilmoitusmenettelyä.

83 §. Räjähteiden luovutus yksityiseen kulutukseen.

Pykälän viimeinen momentti sisältää asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan valtioneuvoston

asetuksella voidaan kieltää yksityiseen kulutukseen tarkoitettujen ilotulitteiden myynti tietyinä aikana yleisen turvallisuuden perusteella. Käytännössä on rajoitettu ilotulitteiden myyntiä ajalla 1.12-26.12. räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta annetun asetuksen 53 §:ssä. Nykyisin voimassa olevan pyrotekniikkadirektiivin (2013/29/EU) 4 artiklan mukaan luokkaan F1 kohdistuvat rajoitukset eivät ole sallittuja yleisen turvallisuuden perusteella, eikä luokkien F2 ja F3 luovuttaminen yksityiseen kulutukseen olisi enää jatkossa muutoinkaan sallittua. 83 §:n 5 momentti jätettäisiin kuitenkin voimaan sen varalta, että pyrotekniikkadirektiiviä muutetaan mahdollistamaan myös luokkaan F1 kohdistuvat rajoitukset yleisen turvallisuuden perusteella. Sanamuotoa tarkistettaisiin kuitenkin siten, että rajoitukset voisivat olla ajallisen rajoittamisen lisäksi voimassa toistaiseksi.

Markkinaevalvontaviranomaisella (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto) olisi edelleenkin mahdollisuus puuttua markkinoilla oleviin, vaaraa aiheuttaviin ilotulitteisiin ja muihin pyroteknisiin tuotteisiin eräiden tuotteiden markkinaevalvonnasta annetun lain (1137/2016) mukaisin toimivaltuuksin.

83 a §. Ilotulitteiden luovuttamista koskevat rajoitukset.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ilotulitteiden luovuttamista koskevista rajoituksista aiempaa tiukemmin. Kuluttajalle saisi jatkossa luovuttaa vain sellaisia ilotulitteita, jotka aiheuttavat erittäin vähäistä vaaraa ja ovat melutasoltaan merkityksettömiä ja jotka on tarkoitettu käytettäväksi rajatulla alueella tai asuinrakennuksessa. Käytännössä määritelmään sisältyy pyrotekniikkadirektiivin (2013/29/EU) 6 artiklassa tarkoitetut luokan F1 ilotulitteet. Pyrotekniikkadirektiivi on kansallisesti implementoitu lailla pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta (180/2015) ja valtioneuvoston asetuksella pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta (719/2015).

Saksalainen pyrotekniikkadirektiivin mukainen ilmoitettu laitos (Bundesanstalt für Materialforschung und –prüfung BAM) on hyväksynyt luokkaan F1 kuuluviksi ilotulitteiksi esimerkiksi tähtisadetikkuja, bengaalitikkuja, erilaisia kipinäsuihkuja sekä pienehköjä paukkupommeja. Luokkiin F2 ja F3 puolestaan sisältyvät sellaiset ilotulitteet kuten raketit, padat, tähtipommit ja vastaavat luokkaa F1 vaarallisemmat tai melutasoltaan kovemmat tuotteet.

Pyrotekniikkadirektiivin 4 artiklan mukaan direktiivillä ei estetä jäsenvaltioiden toimenpiteitä, joilla yleiseen järjestykseen tai turvallisuuteen taikka ihmisten terveyteen ja turvallisuuteen tai ympäristönsuojeluun liittyvistä syistä kielletään luokkien F2 ja F3 ilotulitusvälineiden, teattereissa käytettävien pyroteknisten tuotteiden ja muiden pyroteknisten tuotteiden hallussapito, käyttö ja/tai myynti yleisölle tai rajoitetaan sitä. Kun rajoitukset luokkaan F1 olisivat eurooppaoikeudellisen sääntelyn vastaisia, kansalaisaloitteella ei tässä vaiheessa esitetä rajoitettavaksi luokan F1 tuotteiden luovutusta yksityiseen kulutukseen. Näidenkin tuotteiden luovuttaminen päihtyneelle tai alle 18-vuotiaalle on kielletty kemikaaliturvallisuuslain 83 §:n 2 momentin perusteella. Voimassa olevaa rajoitusta, jonka mukaan muita kuin liekillä sytytettäviä ilotulitteita ei saa luovuttaa yksityiseen kulutukseen, ei ehdoteta muutettavaksi.

Uudessa kolmannessa momentissa säädettäisiin nykyistä 82 a §:ää vastaavalla tavalla siitä, että potentiaalisesti vaarallisiakin tuotteita saisi jatkossa luovuttaa ilotulitteiden valmistuksesta ja maahantuonnista vastaavalle toiminnanharjoittajalle sekä ilotulitusnäytöksen järjestäjälle. Lakiehdotuksella ei ole tarkoitus hankaloittaa ammattimaisten ilotulitusnäytösten järjestämistä, joten alan toiminnanharjoittajille saisi ehdotettavan lain estämättä luovuttaa muitakin kuin pyrotekniikkadirektiivin luokan F1 mukaisia tuotteita.

84 §. Räjähteiden hallussapito.

Pykälään lisättäisiin rajoitus, jonka mukaan muiden kuin luokan F1 ilotulitteiden hallussapito olisi

yksityishenkilöiltä kielletty viittauksella ehdotettavan lain 83 a §:ään. Nykyisin voimassa olevan lain mukaan räjähteiden hallussapitoa koskevat rajoitukset eivät koske ilotulitteita. Muutoksella on tarkoitus ehkäistä sitä, että ilotulitteita ostettaisiin jatkossa esimerkiksi verkkokaupasta EU-alueen sisäpuolelta. Hallussapitoa koskevan 84 §:ssä säädetyn kiellon rikkominen olisi rangaistavaa räjähdesäännösten rikkomisena 125 §:n 1 momentin 7 kohdan nojalla.

91 §. Ilotulitteiden käyttö.

Pykälästä ehdotetaan kumottavaksi kolmas ja neljäs momentti. Räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 63 §:n 4 momentin mukaan luokan F1 tuotteiden käyttö ei edellytä ilmoitusta pelastusviranomaiselle. Muiden kuin luokan F1 tuotteiden käyttö ei olisi jatkossa mahdollista yksityishenkilöille. Ilotulitusnäytöksen järjestäjällä olisi edelleenkin lain 97 §:n mukainen velvollisuus ilmoittaa ilotulitusnäytöksestä poliisille ja pyroteknisten erikoistehosteiden käyttäjällä 81 §:n mukainen velvollisuus ilmoittaa yleisissä kokouksissa ja yleisötilaisuuksissa käytettävistä tehosteista pelastusviranomaiselle. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin nykyisen sääntelyn mukaisesti jatkossakin säätää suojalasien käyttöpakosta poikkeamisesta joidenkin tai kaikkien luokan F1 ilotulitteiden osalta.

92 §. Paikallisten olosuhteiden huomioon ottaminen ilotulitteiden käytössä. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Kun yksityiseen käyttöön saisi jatkossa luovuttaa vain erittäin vähäistä vaaraa aiheuttavia tuotteita ja tuotteiden käyttö ei edellyttäisi ilmoitusta pelastusviranomaiselle, ilotulitteiden käytön alueellisia rajoituksia tai poikkeamia ilmoitusmenettelyyn ei enää nykyiseen tapaan tarvittaisi. Alun perin säännöksen tavoitteena on ollut mahdollistaa ilotulitteiden käytön aiheuttaman erityisen vaaran poistaminen alueellisella kiellolla esimerkiksi vanhalla puutaloalueella (HE 279/2004 vp, pykälän 92 yksityiskohtaiset perustelut). Luokan F1 ilotulitteiden ei oleteta aiheuttavan sellaista erityistä vaaraa, jonka perusteella alueellisten rajoitusten asettaminen olisi jatkossa tarpeen. Ilotulitteita olisi kuitenkin jatkossakin käytettävä siten, ettei niiden käytöstä aiheudu henkilö- ja omaisuusvahinkojen vaaraa 91 §:n 1 momentin mukaisesti.

111 §. Ilotulitteiden myynnin kieltäminen.

Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Kun ilotulitteiden kaupan varastoinnin ilmoitusmenettelyä, päätöstä ja pelastusviranomaisen tarkastusta koskevat pykälät 63 ja 64 ehdotetaan kumottavaksi, ei ole jatkossa tarpeen säätää myöskään pelastusviranomaiselle erillisiä velvoitteita keskeyttää ilotulitteiden myynti. Valvontaviranomaisella olisi jatkossakin kemikaaliturvallisuuslain 109 §:n ja 123 §:n mukaiset toimivaltuudet puuttua ilotulitteiden varastoinnissa havaittuihin epäkohtiin muun valvonnan yhteydessä.

1.2. Valtioneuvoston asetus räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta

44 §. Varastoitavat enimmäismäärät.

Pykälän kolmas momentti ehdotetaan kumottavaksi. Ilotulitteiden tilapäisiä varastokontteja koskeva sääntely on laajamittaisen vuodenvaihteen luokkien F2 ja F3 ilotulitteiden kuluttajakaupan tarpeita varten säädetty erityisratkaisu. Jatkossa ammattikäyttöön tarkoitettujen ilotulitteiden varastointiin sovellettaisiin räjähteiden pysyvää varastointia koskevaa sääntelyä.

45 §. Varastointi-ilmoitus.

Pykälä ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana samalla, kun kumotaan kemikaaliturvallisuuslain 63 §.

46 §. Päätös.

Pykälä ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana samalla, kun kumotaan kemikaaliturvallisuuslain 63 §.

47 §. Tarkastuspöytäkirja.

Pykälä ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana samalla, kun kumotaan kemikaaliturvallisuuslain 64 §.

48 §. Lupaa edellyttävä varastointi.

48 §:n 1 momentti ehdotetaan kumottavaksi ja korvattavaksi uudella 1 momentilla, jonka mukaan muiden kuin F1 ja P1 tuotteiden varastointiin kaupan yhteydessä sovelletaan pysyvän varastoinnin sääntelyä. 2 momentti ehdotetaan jätettäväksi ennalleen

Muiden kuin kemikaaliturvallisuuslain 63 ja 64 a §:ssä tarkoitettujen räjähteiden varastointiin kaupan yhteydessä sovelletaan räjähteiden pysyvää varastointia koskevia 17—20 §:n säännöksiä. Tällaista varastointia koskevan lupahakemuksen kuuluttamiseen ja siitä tiedottamiseen ei kuitenkaan sovelleta kemikaaliturvallisuuslain 12 a lukua.

Muiden kuin pyroteknisten tuotteiden luokkien F1 ja P1 varastointiin kaupan yhteydessä sovelletaan räjähteiden pysyvää varastointia koskevia 17—20 §:n säännöksiä. Tällaista varastointia koskevan lupahakemuksen kuuluttamiseen ja siitä tiedottamiseen ei kuitenkaan sovelleta kemikaaliturvallisuuslain 12 a lukua.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto tarkastaa 1 momentissa tarkoitettujen räjähteiden varastot 32 §:ssä tarkoitetun tarkastussuunnitelman ja -ohjelman mukaisesti.

52 §. Pyroteknisten tuotteiden luovutus yksityiseen kulutukseen.

Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi, siten että jatkossa ainoastaan luokan F1 ilotulitteita sekä luokan P1 pyroteknisiä tuotteita ja pelastautumisvälineissä käytettäviä pyroteknisiä tuotteita saisi luovuttaa yli 18-vuotiaille.

Pykälän 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana.

53 §. Luovutusajan rajoittaminen.

Pykälä ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana, sillä jatkossa luokkien F2 ja F3 ilotulitteiden luovutus kuluttajille olisi kielletty.

54 §. Ilotulitteiden luovutusrajoitukset.

Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuluttajan käyttöön saa luovuttaa vain pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa tarkoitetuissa yhdenmukaistetuissa standardeissa määriteltyjä luokan F1 ilotulitteita.

55 § Pyroteknisten tuotteiden ammattimaiseen käyttöön liittyvät luovutusrajoitukset.

Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että pyroteknisten tuotteiden luokkiin F2, F3 ja F4 kuuluvia ilotulitteita saa luovuttaa vain sellaisen toiminnanharjoittajan käyttöön, joka on saanut 15 tai 16 §:ssä tarkoitetun Turvallisuus- ja kemikaaliviraston päätöksen toiminnan turvallisuutta koskevien vaatimusten täyttymisestä.

56 § Säilytys asuinhuoneistossa.

Pykälä ehdotetaan muutettavaksi siten, että asuinhuoneistossa saa säilyttää enintään 2 kg ruutia,

yhteensä enintään 20 000 ampuma-aseissa, työkaluissa ja lähetyspistooleissa käytettävää patruunaa ja niiden sytytysnallia sekä lyhytaikaisesti enintään 5 kg luokan F1 ilotulitteita ja luokan P1 pyroteknisiä tuotteita.

63 § Ilmoitus ilotulitteiden yksityisestä käytöstä.

Ehdotetaan kumottavaksi samalla kun kumotaan kemikaaliturvallisuuslain 91 §:n 3 momentti.

1.3. Valtioneuvoston asetus räjähteiden valmistuksen, käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista

26 § Ilotulitteiden varastointi kontissa.

Ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana samalla kun kumotaan räjähdevalvonta-asetuksen 44 §:n 3 momentti.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.1.2020. Laki sisältäisi kuitenkin siirtymäajan siten, että ilotulitteiden kuluttajakäyttö kiellettäisiin ja niiden hallussapito muuttuisi rangaistavaksi vasta 1.1.2022.

3. Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esitys kytkeytyy erityisesti oikeutta työhön ja elinkeinonvapauteen koskevaan perustuslain säännökseen (18 §). Esityksellä olisi vaikutuksia niin ilotulitteiden maahantuojaan, ilotulitteiden myyjiin kuin ammattimaisiin ilotulitusten järjestäjiin. Ilotulitteisiin liittyvät elinkeinot ovat jo nykyisellään tiukasti säänneltyjä, eikä tätä sääntelyä sinänsä ehdoteta muutettavaksi. Käytännössä esitys kuitenkin vaikuttaisi elinkeinonharjoittajien toimintaympäristöön.

Esityksellä olisi ensinnäkin vaikutusta ilotulitteiden maahantuojaan ja ilotulitteiden jälleenmyyjiin. Ilotulitteiden kuluttajakiellon myötä ilotulitteiden myynti todennäköisesti ainakin alussa vähenisi jonkin verran. Ammattimaiset ilotulitteiden käyttäjät ostavat pääsääntöisesti ilotulitteensa suoraan maahantuojilta, jolloin vaikutuksia olisi erityisesti ilotulitteiden jälleenmyyjiin. Toisaalta ilotulitteiden laajamittaista jälleenmyyntiä on tähänkin asti voinut harjoittaa vain hyvin rajallisena aikana, joten vaikutukset jäisivät tämän osalta varsin rajallisiksi. Muutoksen myötä ammattimaisten ilotulitusnäytösten kysyntä todennäköisesti kuitenkin kasvaisi, mikä kompensoisi ilotulitteiden myynnissä mahdollisesti alkuun tapahtuvaa notkahdusta.

Toisaalta esityksellä olisi potentiaalisesti positiivisia vaikutuksia ammattimaisiin ilotulitusnäytösten järjestäjiin. Ammattimaisesti järjestettyjen ilotulitusnäytösten kysynnän voidaan olettaa kasvavan etenkin uudenvuoden aikana.

Koska esitys ei kuitenkaan vaikuttaisi sinänsä elinkeinovapautta kaventavasti, vaikka sillä olisikin käytännössä vaikutuksia tiettyihin elinkeinoihin, ei tämä vaikuta siihen, voidaanko esitys käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Toiseksi esitys kytkeytyy perustuslain omaisuuden suojaa koskevaan säännökseen (15 §). Ilotulitteiden hallussapito olisi siirtymäajan jälkeen yksityisiltä henkilöiltä kielletty ja hallussapito voisi sen jälkeen tulla rangaistavaksi räjähdesäännösten rikkomisena. Ilotulitteiden varastointi ja niiden hallussapito on kuitenkin tähänkin asti ollut säänneltyä ja ilotulitteiden käyttö ollut sallittua hyvin rajatusti. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan vain poikkeuksellisesti omaisuuteen

puuttuvan lainsäädännön ollessa kyseessä edellytetään perustuslain säätämisyjärjestyksen käyttöä. Vaikka esityksellä siis olisi lieviä vaikutuksia myös omaisuuden suojan kannalta, turvaisi siirtymäaika käytännössä sen, että yksityishenkilöillä olisi mahdollisuus laillisesti käyttää mahdolliset jo hankitut ilotulitteet. Täten esityksen käsittely olisi tältäkin osin mahdollista tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Vastuuhenkilöt

Vireillepanijat

Erja Veivo
Helinä Ylisirniö
Hannele Luukkainen
Mika Tolvanen
Harri Lehkonen
Vesa-Matti Mäkinen
Anna Wahlberg
Fred Sundwall
Päivi Lahti
Hannu Halila

Edustajat

Hanne Lavikainen
Hannele Luukkainen
Mika Tolvanen
Harri Lehkonen
Anna Wahlberg

Varaedustajat

Erja Veivo
Pekka Törmälä
Sonja Luola